

ادب جي دنيا اوتري مانائتي آهي جيتري سنڌ جي مٽي ۽ سنڌ جي دل اوتري ئي ڪشادي ۽ حسين آهي جيتري ادب جي دنيا. سنڌ جي مٽيءَ ڪيترن ئي ماڻهن کي مانائتو بڻائي ڇڏيو ۽ انهن مان ماڻيندڙن ڪو هٿ تي هٿ رکي مان نه ماڻيو هوندو. ظاهر آهي انهن به هن مٽي کي ڳوڻيو هوندو، هن مٽيءَ کي ماڻي لائي سندس مان کي سڃاڻي پنهنجا هٿ ۽ پير زخمي ڪيا هوندا. اهي ۽ انهن جا وڏڙا ڀلي ڪٿي ڪٿان کان سفر ڪري سنڌ پهتا هوندا پر هو هن مٽي کي پنهنجي ماءُ سمجهي مٽي سان ملي هو سنڌ جا ٿي ويا.

امجد دراني-دراني پناڻ آهي پر هن ڪڏهن به پاڻ کي سنڌ کان پري نه ڀاتو ۽ هاڻي وري هن هڪ نئين تاريخ جو هڪ باب سهيڙيندي انهن پناڻ اديبن کي هڪ هنڌ گڏ ڪيو آهي جيڪي ڪير به نه چوندو ته هي سنڌي نه هيا.

هر ڪم بحث طلب هوندو آهي هن ڪتاب جي موضوع کان وٺي ڪوڙ ڳالهين تي بحث ٿيندو ۽ ٿيڻ به گهرجي پر مٽي سان محبت ڪندڙ اسان جي خيرپور جي سهڻي شاعر دوست امجد دراني جو هي ڪم پڻ مثالي آهي. اميد ته کيس مانائتي موٽ ملندي.

پيارحان

ڊاڪٽر مشتاق قل

سيڪريٽري جنرل

سنڌي ادبي سنگت سنڌ

ادب ۽ آرٽ سان لاڳاپيل سنڌي پناڻ

امجد دراني

معراج پبليڪيشن ڪراچي

حق ۽ واسطائيڪ وٽ محفوظ

ڪتاب: ادب ۽ آرٽ سان لاڳاپيل سنڌي پناڻ
 موضوع: تحقيق
 تحقيق ۽ ترتيب: امجد دراني
 ڪمپوزنگ: جواد علي جوڻيجو
 ٽائٽل: امجد دراني
 لي آئوٽ: قاضي عابد علي
 ڇاپو پهريون: جنوري 2023ع
 ڇپائيندڙ: معراج پبليڪيشن ڪراچي

ملھ: 200

ڪتاب ملڻ جا هنڌ:

ڊاڪٽر عبدالخالق ”راز“ اڪيڊمي شڪارپور/ڪراچي 03073529117، سمونڊ
 پبليڪيشن ڪراچي، دانيال ڪتاب گهر قاسم آباد حيدرآباد، مرتضيٰ ابڙو
 بوڪ اسٽور لڪيدر شڪارپور، سنڌيڪا بوڪ شاپ سکر، مرڪ
 پبليڪيشن ڪراچي، پريتم قاضي نوابشاھ، عاجز منگي سانگهڙ، رابيل
 ڪتاب گهر لاڙڪاڻو، سنڌ راڻي ڪتاب گهر حيدرآباد، وسيم ڪتاب گهر
 شڪارپور، مهراڻ اڪيڊمي شڪارپور، عزيز ڪتاب گهر سکر، پيڪاڪ
 ڪتاب گهر حيدرآباد، ڪنول پبليڪيشن حيدرآباد، موڪي ڪتاب گهر
 مورو، شاھ لطيف ڪتاب گهر حيدرآباد، سنڌيا ڪتاب گهر شڪارپور،
 تهذيب ڪتاب گهر خيرپور.

ادب ۽ آرٽ سان لاڳاپيل سنڌي پناڻ

(تحقيق ۽ ترتيب)

امجد دراني

2023ع

معراج پبليڪيشن ڪراچي

سٽاءُ

- 10 * پبلشرنوت مخدوم معراج دراني
- 11 * پنهنجي پاران: امجد دراني
- 14 * به اکر: پروفيسر اعجاز قريشي
- 17 * مهاڳ: آغا نور محمد پناڻ
- 20 * پناڻن جواتهاس
- * امجد درانيءَ جو هڪ اهم
- 22 ادبي ڪارنامو ڊاڪٽر شير مهرڙي
- 25 * تاريخ هيٺ به لکبي آ حزب الله آءِ سومرو
- 27 * انمول موتين جو خزانو ڊاڪٽر انور پرديسي
- 28 * سنڌ لاءِ ساڃاهه ميان رسول بخش تيممي

ڪهاڻيون

- 30 1. حاجي قمرالدين ترين پناڻ
- 31 2. آغا قادر داد خان
- 33 3. مولوي جهان خان دراني
- 36 4. آغا صوف
- 37 5. آغا غلام نبي پناڻ
- 38 6. ڊاڪٽر در محمد پناڻ
- 40 7. ڊاڪٽر بشير احمد شاد

ارپنا

هر انهيءَ ماڻهو جي نانءُ
جيڪو پنهنجي ماءُ ۽ ڌرتي
سان وفا ڪري ٿو.

80. 32. ساحل
81. 33. آغا عليگ
82. 34. آغا وقار
83. 35. آغا انعام الله
84. 36. آغا حق
85. 37. عبدالجبار ”جوش“
86. 38. منظور علي پناڻ منياڻوي
88. 39. عبدالحڪيم پناڻ
89. 40. محمد اسماعيل پناڻ
90. 41. جنيد پناڻ
91. 42. شڪيل ”جان“ پناڻ
92. 43. قمر
93. 44. الهوراڻو
94. 45. برڪت خان
95. 46. صادق خان
96. 47. انجنيئر وقار احمد
98. 48. آغا ثناء الله
100. 49. آغا ممتاز
101. 50. آغا ظفر
102. 51. خالد حسين
103. 52. شاهد حسين
104. 53. جمن دڻڌي
105. 54. عطاء الله خان
106. 55. نورل نماڻو

43. 8. آغا نادر علي خان نادر
44. 9. آغا محمد يعقوب
46. 10. آغا سليم
49. 11. محمد علي پناڻ
51. 12. غلام حسين خان
52. 13. ڊاڪٽر احسان دانش
54. 14. آغا سهيل احمد
56. 15. رضوان گل
59. 16. خان بهادر
61. 17. بدر عالم دراني
63. 18. ڊاڪٽر غلام حسين پناڻ
64. 19. شهباز خان دراني
66. 20. ڪريم گل
68. 21. آغا هدايت الله خان (وحيد خان)
69. 22. لالا اسد الله خان
70. 23. آغا رفيق
71. 24. آغا
72. 25. آغا عمران
73. 26. اقبال ترين
74. 27. زمان دراني
76. 28. عباس پناڻ
77. 29. پير بخش پيرل پناڻ
78. 30. آغا سعيد
79. 31. اجنبي افضل

پبلشر نوٽ:

منهنجي خوشنصيب آهي ته مون جڏهن شعور جي اک کولي ته سنڌ جي انقلابي شاعر ڪالمنگار ڪهاڻيڪار ڊراما رائيٽر ڊائريڪٽر هدايتڪار رسرچر جي گهر ۾ کولي مون کان اڳ جنهن جا ٽي ڪتاب هڪ اوندو جو موت ۽ ٻيو ڪتاب سنڌي ادبي سنگت مرڪز پنهنجي گولڊن جوبلي جي ڏهاڙي سنڌ جي پنجن اديبن جا ڪتاب ڇپيا جنهن ۾ امجد دراني جو ڪتاب مون کي ساڻ کڻجو سنڌي ادبي سنگت گولڊن جوبلي جي موقعي تي ڇپرايو ۽ ٽيون ڪتاب شاهه لطيف تي رسرچ آرٽيڪل انگريزي ۾ in Educational ideology the poetry of shah latif ڇپجي چڪا هيا. مون کي معراج پبليڪيشن طرفان هڪ ڪتاب شرڪ ڪو آسان مت سمجهو اردو ۾ بالڪ پڻي ۾ ڇپرائڻ جو موقعو مليو ۽ هاڻي هي ڪتاب ادب ۽ آرٽ سان لاڳاپيل سنڌي پناڻ ڇپرائيندي خوشي ٿي رهي آهي. مون پنهنجي بابا امجد دراني کي ڪڏهن به واندو نه ڏٺو هميشه ڪتاب پڙهندي شاعري لکندي يا رسرچ ڪندي ڏٺو. مون کي اميد آهي ته جي ڪتاب پڙهندڙن لاءِ گهڻي آساني پيدا ڪندو.

مخدوم معراج دراني

معراج پبليڪيشن ڪراچي

56. محمد منل 107
57. خان بدوش 108
58. علي منصور 109
59. ڪاشف 110
60. سهيل خان 111
61. آغا گل رباني پناڻ 112
62. اورنگزيب خان 113
63. محمد يونس پناڻ 114
64. آغا هدايت الله عرف ياسر علي 115
65. سميع الله 116
66. احسان سنڌي 117
67. ظهور خان 118
68. جهانگير بدر 119
69. شفيق خان 120
70. تنوير خان 121
71. جمشيد پناڻ 122
72. طاهر پناڻ 123
73. آغا آفتاب 124
74. ڪامريڊ لالا رضا محمد دراني 125
75. لالا نواز علي خان پناڻ 127
76. شاه محمد دراني 128

پنهنجي پاران:

ڪڏهن ته سال لڳي وڃن ڪنهن عنوان تي ڪتاب لکندي. ڪڏهن ته ڪو ڪتاب جلد سهيڙجي وڃي، گهڻي وقت کان قوم جي تباهي جا ڪارڻ عنوان تي لڳ ڀڳ چاليهه سوال ٺاهيا پر ڪيترو ئي وقت گذري ويو هڪ سوال جو جواب به نه لکي سگهيم چو ته هر سوال جو جواب هڪ ڪتاب جيترو هيو، ان ڏکڻي ڪم کي ترتيب ڏئي رهيو هيم ته آغا نور محمد پناڻ جو اسلام آباد کان فون آيو: امجد ڇا پيو ڪرين؟ چيم: زخيم ڪتاب پيو ترتيب ڏيان. چيائين: ان ڪم کي ڇڏ ۽ سنڌي پناڻ جن سنڌي ٻولي ادب فنون لطيفه ۾ ڪم ڪيو آ انهن تي ڪتاب ترتيب ڏئي. چيم: صرف انهن جو تعارف ڏجي ته ڪم سولو ٿي پوندو. آغا نور محمد پناڻ چيو نيڪ آ. پوءِ ان وقت سڀ ڪم ڇڏي هڪ تعارفي سوال نامو ٺاهي آغا نور محمد پناڻ ڏانهن اماڻيو جن جي مشوري سان سوال نامو مڪمل ٿيو. وري چيائون ته امجد سنڌي پناڻ ليکڪن جو هڪ واٽس ايپ تي گروپ ٺاه. گروپ ٺاهي ڪم شروع ڪيو. ڳالهه وقتائتي هئي.

سنڌي پناڻن سنڌي ٻولي ۽ سنڌ لاءِ انوکو ۽ لازوال ڪم ڪيو هيو. اداڪاري سداڪاري کان وٺي پهلواني ۽ شاهه لطيف جي شاعري جو بهترين اردو انگريزي ترجمو قرآن شريف جو انگريزي ۾ ترجمو وغيره. ان لاءِ پيا سڀ ڪم ڇڏي هن ڪتاب کي پوري ڪرڻ ۾ لڳي ويم. شروع شروع ۾ ڏاڍي مشڪلات ٿي چو ته ڪيترائي وفات ڪري ويا هيا جنهن ۾ بهترين شاعر شڪارپور جو گل حسن گل جنهن جو مواد نه ته مائٽن وٽان ۽ نه ئي سنڌ جي سمورن ريڊيو پاڪستان جي ڊائريڪٽرن وٽان ڪو مثبت جواب مليو. اهڙي طرح ڪيترائي دٻئي ۽ لنڊن هليا ويا جن سان مهينن تائين مسلسل رابطو ڪري مواد ورتو. ڪٿي ڪٿي ته سنڌ ۾ رهندڙ ماڻهن به تائيم نه پئي ڏنو جن پنهنجو تعارف ڏيڻ

۾ گهڻي دير ڪئي، ڪي ته وري پنهنجو تعارف ڪجهه گهڙين بعد نه ڇڙو موڪلي ڏنائون پر مون سان گڏ ايئن ڪم ڪيائون ڇڻ هي ڪتاب اهي ترتيب ڏئي رهيا آهن جن ۾ آغا امان الله خان ۽ پهلوان لالا اسد الله خان گهوٽڪي وارو. بيا به گهڻي ڀاڱي مون سان تعاون ۽ سهڪار ۾ رهيا جيئن سيد غلام شاهه وائيس چيئرمين سنڌ يونائيٽيڊ پارٽي، آغا رفيع الدين، آغا عبدالنبي عرف عدن ڪڙي، عطا محمد، امتياز خان پناڻ، ڊونگ اسپتال، ضياء خان دراني جا گهر پاتي ۽ خود آغا نور محمد پناڻ ماڻهن جا نمبر ۽ نالا موڪليندا رهيا. فيس بوڪ ۽ سوشل ميڊيا تان سوين نالا هٿ ڪيم انهن سان رابطو ڪيم پر ان جي باوجود ڪيتريون ئي شخصيتون رهجي ويون جيئن جم خان مڌي وارو، مجيد خان مجيديا مدرسو ڳڙهي ياسين وارو، مدرسا خان بهادر ڳڙهي ياسين، غوث خان ڪڙي، عطا محمد شڪارپور، لالا نواز علي خان ملهه پهلوان خيرپور منهنجو ڏاڏو جيڪو شير سنڌ شير ميربحر جو پهرين جوڙ جو استاد رهيو، لالا نواز علي خان پناڻ ملهه لاءِ مون کي ڏاڏيءَ ٻڌايو ته ملاڪڙي مان پوريون پئسن جو پرچي اينديون هيون جن کي کتن تي کولي نوٽ ۽ سڪا جدا ڪندا هئاسين گهر ۾ ملهن جي ماني لاءِ به تنور هوندا هئا. هڪ دفعي هڪ سئو پلو ملهن لاءِ گهر ۾ پڪو پاڙي جي هر ڪميونٽي جون عورتون اهو ڪم شوق سان ڪنديون هيون بهادر رڌ منڙي مشين لڳ ڪوٽڊيجي جو پورو خاندان مرد اوطاق ۽ گهر عورتون سنڀالينديون هيون، منڙي مشين جا مرد ۽ عورتون ڏاڏي جي وفات بعد به اسان وٽ ايندا رهيا ۽ رهندا رهيا. هن وقت ڪجهه گهٽ اچ وڃ آهر ڪو گهرن جي سنڀال ۾ پورو آ، وقت ساٿ ڏنو ته جيڪي پناڻ سنڌ ۾ رهن ٿا ۽ اردو ۽ انگريزي ادب ۾ لکن ٿا انهن تي وري ڪتاب ترتيب ڏئي ٻئي ڀاڱي ۾ واڌارو آڻي سگهجي ٿو.

مان ٿورائتو آهيان آغا نور محمد پناڻ جو جن هن ڪتاب جو مهاڳ لکيو، سنڌ جي برڪ اديب پروفيسر اعجاز احمد قريشي ۽ تنقيدنگار حزب الله آءِ سومرو، غلام رسول تميمي، ڊاڪٽر انور پرديسي، ڊاڪٽر شير مهرائي، ڊاڪٽر

ٻه اکر

سنڌ ڌرتي سدائين ٻاهران آيلن کي جيءَ ۾ جايون ڏنيون آهن. ان ڳالهه جو ثبوت اسان کي تاريخ جي ڪتابن ۾ ملي ٿو ته ڪيئن آرين کان وٺي عربن تائين جن مان ڪي ته سنڌ تي ڪاهون ڪري آيا پر ڪجهه عرصو هتي رهڻ کانپوءِ هتي جا ٿي ويا ۽ ڌرتي جي رنگ ۾ رنگجي پنهنجو اصل وطن وساري سنڌي ٿي ويا، ۽ سنڌ جي ڌرتي سان جڙي ويا ۽ ڌرتي ماءُ جي ٿڃ ملهائون. اسان جي نوجوان ليکڪ امجد دراني به هڪ اهڙي قبيلي جي سنڌ جي لاءِ ڪيل خدمتن کي ياد ڪيو آهي جيئن ته هو پاڻ به ان ئي قبيلي سان واسطو رکي ٿو ۽ اهو قبيلو يا برادري آهي سنڌي پناڻ.

هن ڪتاب ..... ۾ جن شخصيت جو ذڪر ڪيو آهي ۽ هن انهن جي ڪمن کي ڳڻايو آهي، انهن مان ڪجهه کي ڇڏي ڪري گهڻائي فنوني لطيف ۽ ادب سان لاڳاپيل آهن، انهي ڳالهه ۾ ڪوشش ناهي ته سنڌ ۾ ايندڙ قبيلن جن ۾ مختلف ملڪن ۽ خطن مان پناڻ خاندان سنڌ اچي هميشه لاءِ رهائش اختيار ڪئي ۽ هتان جا ٿي رهجي ويا ۽ ايتري قدر جو هن وقت گذرڻ سان گڏ پنهنجي بولي به وساري ويٺا، ۽ مڪمل طور تي ضم ٿي ويا، هي حقيقت رڳو پناڻ خاندانن سان لاڳو ناهي پراڻا ڪيترائي، بلوچ، پنجابي ۽ ڪجهه هندستان مان آيل خاندان پڻ هتي ضم ٿي چڪا آهن ۽ هن ڌرتي کي پنهنجو ڪيو اٿن. پناڻ خاندانن مان ڪجهه انتهائي وڏا ۽ ناميارا عالم، اديب، ليکڪ ۽ دانشور پيدا ٿيا آهن جن ۾ ڪجهه اهم نالا ڳڻائڻ ضروري ٿو سمجهان جن ۾، منشي خداداد خان جو خاص ڪم انگريزن جي دؤر ۾ سنڌ جي تاريخ تي ڪم ڪرڻ هو، منشي خداداد خان جا ڪيترائي ڪتاب آهن پر سندس اهم ڪتاب ”لب تاريخ سنڌ“ آهي، منشي خداداد خان انگريز سرڪار جو هڪ تمام اهم ۽ وفادار آفيسر ٿي رهيو. ٻين اهم نالن ۾ آغا بدرالدين دراني، آغا غلام نبي خان پناڻ.

مشتاق قل سنڌي ادبي سيڪريٽري جو ٿورائتو آهيان جن منهنجي ڪتاب تي تائيم ڪڍي لکيو ۽ سمورن دوستن جو ٿورائتو جن وقت سر مون کي رايو ڏنو. وڌيڪ سنڌ جي اديبن کي گذارش ته ان سلسلي ۾ رهجي ويل شخصيتن بابت منهنجي رهنمائي ڪن ته جيئن انهن کي جلد ٻئي ۾ شامل ڪري سگهجي.

امجد دراني - ڪراچي

03003139005

3 مارچ 2022ع

عالم ۽ محقق آغا سليم، ڊاڪٽر در محمد پناڻ، آغا محمد يعقوب، آغا شهاب الدين، اقبال ترين، ڊاڪٽر اي. ڪيو افغان، ڊاڪٽر ممتاز حسين پناڻ ۽ ٻيا ڪيترا اچي وڃن ٿا.

مٿي ڄاڻايل انهن ناليوارن عالمن سنڌ لاءِ تمام گهڻو ڪم ڪيو آهي جنهن جو ذڪر محترم امجد دراني ڪيو آهي. امجد دراني کي منهنجي اها گذارش آهي ته هي ڪتاب نهايت ئي مختصر آهي ۽ جڏهن اهو ڪتاب لکجي ۽ ميدان تي اچي رهيو آهي ته ان ۾ اڃا جوڳا تفصيل ڄاڻائڻ گهرجن. ڪجهه نالا هن ڪتاب ۾ اهڙا به آهن جيڪي ڪجهه وڌيڪ تفصيل جا حقدار هئا پر اختصار کان ڪم ورتو ويو آهي، سنڌ جي ٻولي ۽ ادب هڪ ترقي يافتہ سنڌريل ۽ شاهوڪار آهي. سنڌ جي سڀني اديبن، دانشورن، مفڪرن ۽ شاعرن گڏيل طور تي سنڌي ٻولي ۽ ادب جو مان مٿاهون ڪيو آهي.

اڄ جي دؤر ۾ سنڌ تمام ڏکين حالتن مان گذري رهي آهي جن ۾ سنڌ تي ڪافي هلاڻون ٿي رهيون آهن جن ۾ دنيا جي ڪيترن ئي ملڪن خاص طور تي افغانستان مان ماڻهن جي لڏپلاڻ جو رخ سنڌ طرف آهي. جيڪو سنڌ جي جاگرافي، معاشيات، سياست ۽ بيهڪ لاءِ خطرناڪ ثابت ٿي رهيو آهي، هتي ائين نظر اچي رهيو آهي ته ڪجهه، سنڌي پناڻن جا اهم ماڻهو اهڙي قسم جي لڏپلاڻ جي پٺ پرائي ڪري رهيا آهن جيڪو عمل هر طرح سان غلط ۽ نامناسب آهي. انهي لاءِ شيخ عبدالرحيم گرهوڙي وارو سوين سال اڳ اهو چئي ويو هو ته ”جڏهن تڏهن سنڌڙي توکي قنڌارئون جوکو“

اسان سنڌين کي ذات پات ۽ قبيلن کان ٻاهر نڪري، قومي سوچ تحت پاڻ کي قومي ڌارا ۾ پوئي اڳيان وڌڻ گهرجي.

محترم امجد دراني جيڪو موضوع چونڊيو آهي اهو پنهنجي جاءِ تي اهم آهي پر جيئن ته اڳ ۾ ذڪر ڪري آيا آهيون ته هن ڪتاب کي وڌائي ۽ مختلف تفصيلن سان آراسته ڪري ڇاڪاڻ ته ان جي سخت ضرورت آهي ۽ اهو

سنڌي ٻولي ۽ ادب لاءِ اهم باب آهي. اميد آهي ته هو اڃا وڌيڪ محنت ڪندو. آئون هن ڪوشش تي ڪيس واڌايون ڏيان ٿو.

هتي مان هن ڪتاب جي موضوع سان لاڳاپيل هڪ اهم ڳالهه جي نشاندهي ڪرڻ به ضروري سمجهان ٿو. اها اها ته قومن ۽ قبيلن جي لڏپلاڻ ۽ روزگار خاطر هڪ هنڌان ٻئي هنڌ منتقل ٿيڻ وارو عمل فقط سنڌ سان ئي خاص ڪونهي پر اهو هڪ سڄي دنيا جو مسئلو رهيو آهي. جنهن ڪري اوڻيهين ۽ ويهين صدين دوران دنيا ۾ آبادين جي منتقلين بابت سخت قسم جا قانون جوڙيا ويا. شناختي ڪارڊ، ڊوميسائيل، پي آر سي، ويزا سسٽم، پاسپورٽ وغيره جا قانون لاڳو ڪيا ويا ته جيئن ڪنهن به قوم جي مقامي آباديءَ تي ٻاهرين آباديءَ جو دٻاءُ ايترو وڌي نه وڃي جو اها مورگواقليت ۾ تبديل ٿي وڃي ۽ ٻاهران آيل ان قوم جي مقامي وسيلن تي قابض ٿي کين پنهنجن بنيادي انساني حقن ۽ معاشي وسيلن کان محروم ڪري ڇڏين. پر تاريخ جي جن دؤرن ۾ اهي قانون ڪونه هئا انهن دؤرن ۾ سنڌ ۾ ٻاهرين قومن ۽ قبيلن جي آمد ۽ آباد ڪاري ٿيندي رهي ۽ اهي قومون ۽ قبيلو وقت گذرڻ سان گڏ قدرتي ۽ فطرتي ارتقائي عمل جي نتيجي ۾ مقامي اڪثريتي آبادي يعني سنڌي قوم ۽ نه رڳو ضم ٿي ويا پر سنڌ، سنڌي ٻولي، تاريخ، تهذيب، تمدن جي مختلف شعبن ۾ اهم ڪارناما سرانجام ڏئي اهو ثابت ڪيائون ته هو هن ڌرتي، ٻولي ۽ قوم جا وفادار ۽ نمڪ حلال فرزند آهن. انهن ۾ شاهه عبداللطيف ڀٽائي جي وڏن کان وٺي آغا بدرالدين درانيءَ جي علمي ادبي خدمتن تائين تاريخ جو هڪ روشن سلسلو آهي جنهن کي هاڻي سنڌ، سنڌي ٻولي، قوم ۽ ڌرتيءَ جو اهم باب سمجهڻ گهرجي ۽ اسان کي ان تي بيجا طور فخر ڀڳڻ ڪرڻ گهرجي.

پروفيسر اعجاز احمد قريشي

مهاڳ :

سنڌي پناڻن جون ادبي خدمتون

جس هجي اسانجي آغا امجد دراني کي جنهن ڪيترن مهينن کان سنڌي پناڻن جي متعلق معلومات کي جمع ڪرڻ ۾ مسلسل محنت ڪئي آهي ۽ هڪ وڏو انگ ڪنو ڪري هڪ ڪتاب به تيار ڪيو آهي، جنهن ۾ ڪراچي کان ڪشمور تائين سنڌي پناڻ ليکڪن ۽ شاعرن جي متعلق معلومات هن ڪتاب ۾ جمع ڪئي آهي، سنڌ ۾ سنڌي پناڻن جون سنڌي ٻوليءَ لاءِ وڏيون خدمتون آهن جيڪي سنڌي ٻوليءَ جي تاجدار شاعر حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائي کان شروع ٿين ٿيون جنهن جي شاعري سنڌي ٻوليءَ جو پوري دنيا ۾ مان مٿانهون ڪيو، جنهن جي شاعريءَ کي عالمي سطح تي مڃتا ملي، ان جا وڏا به افغان هيا ۽ اتان هجرت ڪري سنڌ ۾ آيا. هاڻي واري دور ۾ آغا محمد يعقوب خان شاهه سائين جي ڪلام جو مڪمل 30 سُرڻ جو انگريزي ۾ ترجمو ڪيو، ان کان پوءِ آغا سليم اردو ۽ انگريزي ۾ منظوم ترجمو ڪيو، آغا غلام نبي صوفي سچل سرمست جي ڪلام کي مرتب ڪري رسالي جي شڪل ۾ ڇپرايو. آغا عبدالنبي عليگ ان جو پيءُ ۽ پراڻو آءِ سي ايس آفيسر سابق ڪمشنر بهاولپور سنڌي ادبي بورڊ جي چيئرمين جي حيثيت ۾ سنڌي ٻوليءَ تاريخي ۽ ادبي ڪتابن کي جديد اشاعت جي زبورن سان آراسته ڪيو، پاڻ به سنڌي ٻوليءَ جو وڏو شاعر هوان جي وڏن آغا قادر داد خان دراني شڪارپور ۾ سنڌ جي شاگردن کي اسڪالرشپون ڏئي تعليم جي زبور سان مزين ڪيو، سکر جي گرلس ڊگري ڪاليج آغا نظام الدين خان بابڙ ٺهراڻي. هاڻي وري ڏسو ته ڊاڪٽر درمحمد پناڻ گل حيات انسٽيٽيوٽ خير محمد آريجن جي ڳوٺ ۾ قائم ڪري سنڌ جي تاريخي دستاويزات کي محفوظ بڻايو آهي. پروفيسر بشير احمد شاد لاڙڪاڻي ۾ سچل ادبي مرڪز قائم ڪري وڏيون خدمتون سرانجام ڏنيون آهن ۽ ان جا فرزند ڊاڪٽر رضوان گل ۽ ڊاڪٽر احسان دانش مسلسل ادب جي خدمت ڪري

رهيا آهن. پروفيسر ڊاڪٽر شاد صاحب ڪئي تحقيقي ڪتاب لکيا ۽ شاعري ۾ پنهنجو مقام ٺاهيو. لاڙڪاڻي جي ٻئي پناڻ اديب محمد علي پناڻ نه فقط شاعري پر ناول، تحقيق، تنقيد، ڪهاڻي، ڊرامن ۾ 30 ڪتاب لکيا آهن. شڪارپور جي اقبال ترين سنڌ جي شاگردن ۾ قومي، سماجي ۽ سياسي شعور اجاگر ڪرڻ ۾ وڏو ڪردار ادا ڪيو ۽ سنڌي ڊرامن ۾ به وڏو ڪردار ادا ڪيو. ڊاڪٽر عبدالقدير خان افغان (اي ڪيو افغان) لکي تعلقي جي قاضي ڳوٺ ۾ پيدا ٿيو جيڪو باني پرنسپل سنڌ يونيورسٽي انجنيئرنگ ڪاليج هاڻوڪي مهران يونيورسٽي ڄامشورو جنهن سنڌ ۾ انجنيئرنگ تعليم کي وڌائڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪيو. سنڌي فلمن ۽ ڊرامن ۾ شهباز درانيءَ جو نالو ڪنهن ڳجهو آهي، هن سنڌي ٻوليءَ ۽ فن اداڪاري ۾ عالمي شهرت حاصل ڪئي. اهي سڀ ڪمال جا اديب، شاعر ۽ فنڪار هيا. هاڻي آغا ثناء الله خان پناڻ سنڌي ڪافي ۽ غزل ۽ فن موسيقيءَ ۾ پنهنجو وڏو نالو پيدا ڪيو آهي. اسان جي شڪارپور جي ڳوٺ زرخيل ۾ آغا حاجي قمرالدين ترين جي سنڌي ۽ پشتو شاعري جو مسودو مون ڪابل جي ميوزيم ۾ ڏٺو. انهيءَ ڳوٺ جي مدد خان ترين سگهڙائپ ۽ قصه، داستان گوئي ۾ وڏو نالو ڪمايو.

شڪارپور جي حاجي باران خان شڪارپور ۾ دارالفیوض جي نالي سان مدرسو قائم ڪيو جنهن جي شهرت وسط ايشيا جي ملڪن تائين هئي ۽ ان جا شاگرد هتي پڙهندي ماڻهن ڏنا. حاجي فقير الله علوي جا وڏا به افغانستان مان هتي آيا ۽ هتي ديني درسگاه شڪارپور ۾ قائم ڪيو ۽ راشدي خاندان جي باني حضرت محمد راشد روضي ڌڻي به هن درسگاه ۾ تعليم حاصل ڪئي جنهن پاڻ به علم جي روشنيءَ کي سنڌ ۾ ڦهلايو ۽ ان جي اولاد مان پروفيسر اسرار احمد علوي سنڌي ٻوليءَ ۾ سيرت جي موضوع تي شاهڪار عالمي شهرت جا ڪتاب مرتب ڪيا، ترجمو ۽ تحقيق ڪري انهن کي قومي ۽ عالمي

پناڻن جو اتهاس

نهایت ڏک سان لکڻو ٿو پوي ته ڳڙهي ياسين جي اتهاس لکڻ ۾ پناڻن هن اتهاس لکڻ ۾ ڪابه مدد ڪين ڪئي. ان هوندي به پناڻن جي جيڪا خبر ملي سگهي آهي سا پالڪن جي واقفيت لاءِ هيٺ ڏجي ٿي.

الله بخش دراني:

پنهنجي وڏن وانگر مذهبي تعصب کان آجا هئا. پنچائتي ڪمن ۾ چڱو بهرو وٺندا هئا. پنچائتي ۽ هندو به هن جي خاص عزت ڪندا هئا. هوليءَ جهڙي شپ موقعي تي ٻين هندن جي ڏينهن تي هندن سان ملي هندن جي خوشي وڌائيندا هئا. اڪثر ڪري پاڻ شام جو بازار ۾ چڪر هڻندا هئا. ٻاهر پناڻن جا پڻ وڏا خان چبوتري يا خانواهي بازار ۾ اچي رهندا هئا. ان ڪري ڪنهن به لڇ لوفر کي بازار ۾ اچڻ جي همت ڪين ٿيندي هئي.

خان بهادر در محمد خان دراني:

پنهنجي نيڪي ۽ نالو خان بهادر در محمد خان انهن انسانن مان هو جنهن جو نالو اڄ به نيڪي ۽ شان سان ورتو ويندو.

پنهجن وڏن جي نيڪ قدم ۾ هلي ڌرمي تعصب کان دور هئا. لڇ لوفر کي ڪڏهن به هتي ڪين ڏٺائون. پهرين مهاڀاري لڙائي پوري ٿيڻ بعد 1918ع ۾ انگريز سرڪار کين خان بهادر جو لقب ڏنو. ننڍڙي ئي وڏي ماما ۾ هن جون ٻئي اکيون خراب ٿي ويون جنهن ڪري ساري عمر نابين رهيا. کل مک ۽ خوش مزاج طبيعت جا هئا. 1919ع ۾ ميونسپالٽيءَ جا پريزيڊنٽ بڻيا ۽ هي عهدو ايسيتائين مائٽائون جيستائين پاڻ حيات هئا. تعلقي لوڪل بورڊ جو پريزيڊنٽ رهيا. هي پنچائتي ڳالهين ۾ چڱو بهرو وٺندا هئا. 1918ع ۾ پليگ جي بيماريءَ ۾ شهر جي چڱي شيوا ڪيائون. هنن چار شاديون ڪيون پر پٽ جو اولاد ڪيس ڀڳوان ڪين ڏنو. 45 ورهين جي عمر ۾ هن جو انتقال ٿيو.

سطح تي شهرت ڏياري. حيدرآباد جي پروفيسر ڊاڪٽر ممتاز حسين سنڌ جي تاريخ کي سنڌي ۾ مرتب ڪيو ۽ عربن جي دور تي وڏو ڪم ڪيو.

ڳڙهي ياسين جي آغا بدر عالم دراني سنڌي ٻوليءَ ۾ سفرنامہ حجاز ڪمال جو ڪتاب لکيو ۽ ڳڙهي ياسين ۾ پنهنجي خرچ تي ”آشيانہ ادب“ جي نالي سان شاهي لائبريري ٺهرائي ۽ ان ۾ هزارين تاريخي ڪتاب ۽ قلمي مسودا رکيا جيڪي اڄ تائين اتي موجود آهن. اها شڪارپور ضلعي ۾ پهرين ”سنڌيالوجي“ وانگر لائبريري آهي، جيڪا آشيانہ ادب جي نالي سان هن قائم ڪرائي ۽ ان ۾ فيض احمد فيض کان وٺي جرمن اسڪالر ڊاڪٽر اين ميري شمل تائين قومي ۽ عالمي سطح جا اهل قلم ايندا هئا جنهن کان پوءِ ان جي سلسلي کي آغا ممتاز خان دراني جاري رکيو ۽ سنڌي ۾ مشاعرا ڪرائيندو رهيو.

زرخيل ڳوٺ جي حاجي قمرالدين ترين پشتو شاعري کي 200 سال پهرين سنڌي رسم الخط ۾ لکي سنڌي ٻوليءَ جي عظمت کي اجاگر ڪيو ۽ اهو ثابت ڪيو ته سنڌي ٻوليءَ جي رسم الخط ۾ ايتري طاقت ۽ گنجائش آهي جو ان ۾ هر ٻوليءَ جي آواز کي لکي سگهجي ٿو.

پناڻن جي خوشي آهي ته هو جنهن به ڌرتيءَ تي رهي ٿو اهو ان ڌرتيءَ جو وفادار فرزند بڻجي رهي ٿو ۽ اتي ئي دفن ۽ ڪفن جو سلسلو قائم رکي ٿو. سو سنڌي پناڻن به سنڌ ڌرتي ۽ ٻوليءَ سان وفا ڪئي آهي ۽ هاڻي اسانجي پياري دوست ۽ سنڌي ٻوليءَ جي خوبصورت شاعر، ڊرامہ نگار، ڪهاڻيڪار آغا امجد خان دراني هي ڪتاب لکي سنڌي پناڻن اديبن جو تعارف نامو مرتب ڪري قابل تعريف ڪارنامو سرانجام ڏنو آهي. هي ان سلسلي جي پهرين ڪڙي آهي ان ۾ اڃا اضافو ٿيندو. مان ان جي هن بهترين ڪاوش تي کيس مبارڪ پيش ڪيان ٿو.

نيازمند:

آغا نور محمد پناڻ

سابق ڊائريڪٽر اڪادمي ادبيات پاڪستان سنڌ

بارہ ڪھو۔ مري روڊ اسلام آباد

امجد درانيءَ جو هڪ اهم ادبي ڪارنامو

سنڌ ڌرتي پيار ۽ پنهنجائپ جي ڌرتي آهي، سنڌو نديءَ جو منو ۽ پوئتر پاڻي، سنڌ جي مٽيءَ جي خوشبوءِ، هتان جا وڻ، ٿڻ، گل، گاهه، ٻوٽا، سياري ۾ اتر جون هوائون، اونهاري ۾ ڏکڻ جون هيرون، هتان جي آبهوا، گيرن، جهرڪين، ڪانون، ڪپرين ۽ ڪويلن جون ٻوليون، مال متاع سڀ ڏاڍا سهڻا ۽ من موھڻا آهن. جيڪو به سنڌ جي انهن منظرن ۽ مظهرن کي غور سان ڏسي ٿو اهو هن ڌرتيءَ جي حسن جي جادوءَ ۾ سُڪ ٿي ان جي سونهن ۾ گم ٿي وڃي ٿو. پوئي جيڪڏهن ڏسندڙ وٽ علم، ڄاڻ ۽ ڏاهپ آهي ته اهو ان کي پنهنجي انداز سان اظهاري ٿو. سنڌ ۾ مصرين، ايرانين، يونانين کان ويندي عربن، ارغونن، ترخانن، پورچوگيزن، بلوچن، مغلن ۽ انگريزن تائين ڪيئي قومون ڪڏهن لٽ ۽ ڦر مار جي نيت سان ته ڪڏهن وڻج واپار جي ڪري يا وري سير ۽ تفریح جي سانگي ڪيئي قومون آيون. انهن ئي قومن مان ڪي اهڙيون شخصيتون پڻ ٿيون، جن هن مٽيءَ جو رزق کاڌو، سنڌوءَ جو پاڻي پيئائون ۽ سڄي عمر ان پاڻيءَ جو قرض چڪائڻ ۾ گذاري ڇڏيائون. جن ۾ ڪيئي سيد، انگريز، پناڻ ۽ ٻين قومن جا مڙيادار ماڻهو شامل هئا. هنن سنڌ سان اهڙو ناتو ڳنڍيو جو هو سنڌ جي سڃاڻ بڻجي ويا ۽ سنڌ سندن سڃاڻ بڻجي وئي. قلندر لال شهباز کان ويندي، شاه لطيف تائين، سچل سرمست کان ويندي روضي ڌڻي تائين، سردار احمد شاه لڪياريءَ کان ويندي آغا سليم شاه ۽ سائين غلام رسول شاه غمناڪ تائين، آغا يعقوب کان ويندي آغا سليم تائين، ارنيسٽ ٽرمپ کان ايڇ ٽي سورلي تائين، ائنيمر شمل کان ويندي برائن باند ۽ ڊاڪٽري لنگ هوانگ تائين، آغا غلام نبي صوفي کان ويندي محمد علي پناڻ تائين، طارق اشرف کان ويندي مدد علي سنڌي تائين هزارين اهڙيون شخصيتون هونديون؛ جيڪي بنيادي طور تي ته سنڌي نه هيون پر هنن کي سنڌ جي مٽيءَ جو هڳاءُ اهڙو پانءِ پيو جو گهڻن کان ته

شمس الدين خان دوراني:

خان بهادر در محمد خان جي وفات کان پوءِ راج مهاڄڻ گڏجي سندس ڀائٽي شمس الدين خان کي پڳ ٻڌائي. هي پڻ پنهنجي وڏن وانگر هندو مسلمان اتحاد جا حامي هئا. هي آسائسي ۽ آرام پسند ڪل مک ۽ خوش طبيعت جا هئا. هندن جون مڪيون هستيون جهڙوڪ: راءِ صاحب گوگل سنگهه، ڀائي ڊيتا سنگهه ۽ ديوان مالڌءِ داس زنده ڪين هئا تنهن ڪري ميونسپالٽيءَ جي پريزيڊنٽ جي چونڊ ۾ کيس ڪابه تڪليف ڪين ٿي. خالصا پارٽيءَ سندس مخالفت ڪين ڪئي باقي ڀائي سڪرام سنگهه کيس پنهنجو ووت ڪين ڏنو. هن کي جاين ٺهراڻ جو شوق هو تنهن ڪري هن کي گڙهي ياسين جو شاه جهان ڪري چوندا هئا. شهر کي شروعاتي پاور هائوس نه هجڻ سبب پنهنجو ننڍڙو پاور هائوس رکايو جتان سندس بنگلي ۽ باغ کي بجلي ملندي هئي. هن هڪڙو پنهنجي رهڻ لاءِ ”شمس محل“ ۽ وندر لاءِ باغ ٺهرايو جنهن کي شاهي باغ ڪري چوندا هئا. شمس محل تي هر روز ڪونه ڪو ڪم هلندو ئي رهندو هو. باغات جو هن کي گهڻو شوق هو.

سنڌ جڏهن 1937ع ۾ جدا ٿي تڏهن هي گڙهي ياسين تعلقي مان مسلم تڪ مان سنڌ اسيمبليءَ تي چونڊيو ويو. گرميءَ سبب گهڻو وقت ڪراچيءَ ۾ گذاريندو هو. ٻي مهاڀاري لڙائيءَ کان پوءِ هو شهر جون سڀ واڳون پنهنجي پٽ بدرالدين خان جي حوالي ڪري پاڻ آرام واري زندگي ڪراچيءَ ۾ گذارڻ لڳو. هن هڪڙي شادي شڪارپور مان ڪئي جنهن ڪري سنڌ جو مکيه وزير شيخ غلام حسين هدايت الله هن جو سنيو بڻيو. 1946ع ۾ هن جو انتقال ٿيو.

(1900ع جي شروعاتي ڏهاڪي ۾ لکيل ڪنهن هندو جي ڪتاب تان ورتل)

***

رفيق، تعليمي ماهر آغا روشن علي پناڻ، ڪميونيڪيشن سائنسز ۾ پي ايڇ ڊي ڪندڙ آغا گل جنهن جي گهرواري مشهور ماهر لسانيات ڊاڪٽر جنيفر ڪول آهي، براڊ ڪاسٽر آغا محمد علي، پروفيسر آغا شفقت نور سندس پيءُ ڊاڪٽر آغا نور جيڪو شاھ لطيف يونيورسٽيءَ ۾ منهنجو پڻ استاد هو. اداڪاره ۽ هوسٽ آغا رافع، آغا شائنه علي، آغا سويرا، آغا صفت علي خان ۽ خود هن ڪتاب جي ليکڪ آغا امجد درانيءَ جي پنهنجي شخصيت تي ڪو خاص ڊاڪيومينٽ موجود ناهي؛ جيڪو نه صرف هڪ بهترين شاعر آهي بلڪه شاھ لطيف جي شاعريءَ ۾ تعليم جي تصور تي ٿيسز لکي هو ايف فل پڻ ڪري چڪو آهي. ظاهر آهي هڪ ئي ڪتاب ۾ سڀ ڪجهه شامل ڪرڻ ممڪن به ناهي. ساڳي موضوع تي سڌارن ۽ واڌارن سان اڳتي پيو ڪتاب پڻ لکجي سگهجي ٿو.

بهرحال پياري امجد درانيءَ کي شاباس هجي هن هڪ حوالي سان بنيادي ڪم ڪيو آهي، ۽ ڪافي اهڙي معلومات هن ڪتاب ۾ شامل ڪئي آهي، جنهن تائين عام ماڻهوءَ جي رسائي ممڪن نه هئي. هيءُ ڪتاب ڪنهن به تحقيقي مقالي ۾ بنياد جو ڪم ڏئي سگهي ٿو. ادب ۽ تحقيق جي دنيا ۾ هڪ نئون ۽ اهم ڪتاب اٿڻ تي امجد درانيءَ کي مبارڪون هجن.

ڊاڪٽر شير مهر اڻي

سنڌي شعبو

ڪراچي يونيورسٽي

پنهنجي اصلي خانداني ٻولي به وسري وئي ۽ هو سنڌ جا ٿي ويا ۽ سنڌ سندن مسڪن ٿي وئي. يورپي ڏاهن پاران سنڌي ٻوليءَ ۽ ادب جي خدمت تي پياري مختيار ملاح ڪتاب لکيو آهي، کيس جس هجي! جس ته اسان جي پراڻي سنگتي امجد درانيءَ کي به هجي جنهن ”ادب ۽ آرٽ سان لاڳاپيل سنڌي پناڻ“ جي عنوان سان ڪتاب لکيو آهي. هن ڪتاب ۾ حاجي قمرالدين ترين پناڻ کان ويندي، قادر داد خان پناڻ، آغا غلام نبي صوفي، ڊاڪٽر در محمد پناڻ، ڊاڪٽر بشير احمد شاد، آغا محمد يعقوب، آغا سليم، آغا نور محمد پناڻ، محمد علي پناڻ، ڊاڪٽر احسان دانش، رضوان گل، ڊاڪٽر غلام حسين پناڻ، آغا عمران الحق، اقبال ترين، آغا سعيد ۽ آغا ظفر سميت ڪيترن ئي مشهور ۽ معروف علمي ادبي توڙي آرٽ جي دنيا سان سلهاڙيل ٻين شخصيتن جو تعارف ڏنو آهي. پناڻ قبيلي سان تعلق رکندڙ ڪيتريون ئي اهڙيون شخصيتون پڻ آهن، جن تي الڳ الڳ پي ايڇ ڊي ٿي سگهي ٿي. جن ۾ خاص طور تي آغا يعقوب، آغا غلام نبي صوفي، ڊاڪٽر غلام حسين پناڻ، ڊاڪٽر در محمد پناڻ، ڊاڪٽر بشير احمد شاد، آغا رفيق ۽ ڪي ٻيون شخصيتون شامل آهن. آغا سليم تي ته تازو اسان جي دوست پروفيسر اختر گهني پي ايڇ ڊي ڪئي آهي، ۽ گذريل مهيني ڊاڪٽر در محمد پناڻ تي خيرپور يونيورسٽيءَ ۾ ايم فل ٿي آهي، جنهن جو زباني امتحان اٿون ئي وٺڻ ويو هئس. پروفيسر محمد علي پناڻ تي اسان جو دوست انجنيئر زبير ڪلوڙ ڪراچي يونيورسٽيءَ جي سنڌي شعبي مان منهنجي نگرانيءَ ۾ ايم فل ڪري رهيو آهي.

اڃا ڪيترن ئي اهڙين شخصيتن جو تعارف هن ڪتاب ۾ شامل ٿيڻ کان رهجي ويو آهي؛ جن پڻ علم ادب توڙي آرٽ ۽ سائنس جي ميدان ۾ پاڻ موڪيو آهي. خاص طور تي آغا ولي محمد پناڻ جنهن پڻ منهنجي نگرانيءَ ۾ شمشيرالحيدري جي شاعري ۽ شخصيت تي ٿيسز لکي ايم فل جي ڊگري ورتي آهي. آغا پير محمد ڪٽلاش، آغا الهڏنو دراني، آغا تيمور پناڻ، ڊرام نگار آغا

متعارف ڪرائڻ سان منهنجو نالو غلط ماڻهن ۾ شامل ٿي ويندو. برابر ليکڪ پلائيءَ جو علمبردار هوندو آهي. معاشري کي بداخلاقي، بي حياتي، بي دينيءَ جو درس ڏيندڙ اديب نه تخریب ڪار آهن.

امجد درانيءَ کي هن ڪتاب جي ترتيب الف ب وار ڪرڻ جي تجويز پڻ ڏني اٿم ته جيئن پنهنجي راءِ سان وڏي ننڍي ڪرڻ سان ڪنهن جي حق تلفي يا خوشامد نه ٿئي.

بهرحال امجد درانيءَ جي هيءَ ڪوشش تاريخ نويسيءَ ۾ اهم وڪ ثابت ٿيندي.

حزب الله آءِ سومرو - خيرپور

چيئرمين

علم دوست ادبي سنگت سنڌ

تاريخ هيئن به لکبي آ

تذڪره، سوانح حيات ۽ آتم ڪٿا قوم يا علائقي جي تاريخ ٿئي ٿي. باشعور ليکڪ قومن جي تاريخ مختلف صورتن ۾ لکندا رهندا آهن. امجد دراني نه فقط شاعر آهي پر ڪالم نگار، محقق ۽ نقاد پڻ آهي. سندس نثر ۾ به شاعراڻو چس ۽ تحقيقي عنصر ملندو. امجد درانيءَ جو هي ڪتاب سائنس ادب ۽ آرٽ سان تعلق رکندڙ سنڌي پناڻن جي سوانحي ۽ ادب آرٽ ۾ ڪيل خدمتن جي معلومات ڏئي ٿو. ائين جيڪڏهن سومرا سومرن کي ۽ ڪلهوڙا ڪلهوڙن کي تاريخ ۾ محفوظ ڪندا ته سنڌ جي تاريخ جا ڪيترائي باب لکجي ويندا.

سنڌي پناڻ نامور شخصيتن مان ڪيترين جي معلومات ڪتابن ۽ سوشل ميڊيا ۾ آيل آهي اتان ڪٿي سگهجي ٿي پر ڪيترين شخصيتن جي معلومات امجد درانيءَ خود تلاش ۽ جستجوءَ ذريعي گڏ ڪري هن ڪتاب ۾ ڏني آهي چوٽه ڪيتريون شخصيتون بنهه نيون هيون ۽ ائين به نه ڪيو ويو آهي جو انهن جو ڪو ڪم نه آهي ۽ ائين معمولي ماڻهن کي شخصيتون ڪري پيش ڪيو ويو آهي پر انهن جي ڪم يا سڃاڻپ جي معلومات پڙهي ته انهن جي ڪم جو داد ڏيڻو پوندو.

ڪجهه شخصيتن جيئن تاريخدان مير خدا داد خان پناڻ وغيره کي شامل ڪرڻ جي تجويز ڏنم ۽ ۾ مذاق ۾ بدنام زمانه ”اڳهاڙو سچ“ جي ليکڪ آغا قيوم جي شامل ڪرڻ جي لاءِ چيم، جنهن جي دعويٰ آهي ته سندس ڪتاب بليڪ تي وڪرو ٿيو ۽ هڪ لک ڪاپيون ڪپيون. ان ڪتاب ۾ ڪيترن ناميارن سنڌي اديبن ۽ آرٽسٽن تي هن جنسي عمل جا الزام لڳايا آهن پر اهڙن ماڻهن تي ڪو ڪيس داخل نه ٿو ٿئي. جنهن تي امجد درانيءَ جو موقف ٻڌڻو هو. امجد ٻڌايو ته ان کي پيش ڪرڻ سان معاشري کي ڇا ملندو؟ غلط رجحانن کي

سنڌ لاءِ ساڃاهه

دنيا ۾ انساني نسلن جي لڏپلاڻ ٿيندي رهي هي ۽ رهندي دنيا تائين مختلف سببن جي باعث ٿيندي رهندي، انهيءَ سلسلي تحت سونهاري، سباجهڙي، سيپتي سنڌ ۾ به اسانن جي اچڻ ۽ وڃڻ جو سلسلو تاحال جاري ساري آهي، ۽ اهو سلسلو رهندي دنيا تائين جاري رهندو. انهيءَ عمل کي ڪنهن به صورت ۾ روڪي نٿو سگهجي. هن خطئ سنڌ جي سرزمين ۾ ڪيئي نسل، قبيلاجي آباد ٿيا، ڪي اڄ به آباد آهن ته ڪي ڪپي ڪاڇي ويا جيئن برهمڻ، راءِ، ٻڌمت، جين وغيره ته ڪي اڄ به آباد آهن جيئن عرب نسل، مغل، ترڪ ۽ تاتار نسل وغيره.

امجد درانيءَ جو ڳڻڪو سنڌ ۾ آباد ٿيل پناڻن متعلق آهي جن سنڌ، سنڌي ٻولي ۽ ادب و ثقافت جي حوالي سان پنهنجون خدمتون سرانجام ڀئي ڏنيون ۽ ڏيئي رهيا آهن. يقينن هنن پنهنجي وٽ ۽ اذن مطابق خدمتون ڪيون آهن انهن جا نالا تاريخ جو حصو آهي. تاهم امجد سنڌ ۾ رهندڙ غوري، غزنوي، لوڏي، سرهندي ۽ سيد گهراڻن جي ڪيل خدمتن جو ذڪر خير ناهي ڪيو. بنيادي طور سيد عبدالڪريم بلڙي واري ۽ سيد عبداللطيف ڀٽائيءَ جو خاندان به هرات جو رهاڪو اهڙيءَ طرح سرهندي فاروقي پيرن جو تعلق به ڪابل سان رهيو آهي انهن جون خانقاهون مٽياري، سامارو، تندو سائينداد، پير ڳوٺ، ملير ڪراچيءَ ۾ به آهن. انهن به سنڌي ادب کي گهڻوئي مضبوط ڪيو آهي. پير غلام مجدد تحريڪ خلافت ۽ تحريڪ پاڪستان ۾ مکيه ڪردار ادا ڪيو. پير ابراهيم جان عالم، اديب ۽ شاعر هئا، پير عبدالله جان آغا، پير عبدالوحيد جان سجاده نشين پير غلام مجدد پير بهاءُ الدين ”ٽها“، پير حمدالله جان جون وڏيون خدمتون آهن، رحمان مغل ۽ احمد مغل راڳ جي فن ۾ مقبول رهيا آهن.

انمول موتين جو خزانو

سنڌي ادب ۽ ثقافت جا جيڪڏهن پيرا کڻبا ته اهي صدين تي محيط آهن. پنهنجي ٻوليءَ سان محبت ڪرڻ هڪڙو فطري عمل آهي. سنڌ ڌرتي اها واحد ۽ ڀاڳ واري ڌرتي آهي جنهن تي جيڪي به قومون اچي آباد ٿيون آهن، انهن هن ڌرتي ۽ ٻوليءَ کي تن من سان پنهنجو ڪيو آهي. انهن قومن منجهان هن ڌرتيءَ تي پناڻ قبيلن جو به اچڻ وڃڻ ٿيو ۽ ڪيترائي پناڻ هاڻي سنڌي ٻولي ۽ ادب سان سلهاڙجي ويا آهن ۽ اهي محب وطن سنڌي بڻجي پنهنجي ڌرتيءَ جي حفاظت ۽ خدمت ڪري رهيا آهن، انهن منجهان ڀٽائي سرڪار جي خاندان سميت ڊاڪٽر در محمد پناڻ، ڊاڪٽر غلام حسين پناڻ، آغا سليم، آغا رفيق، صوفي دراني، آغا محمد يعقوب، بشير احمد شاد ۽ ان جا فرزند ۽ سوين ٻيا اچي وڃن ٿا. امجد دراني انهن مڙين ادبي موتين جي سوانح ڪني ڪري شايع ڪرايو آهي جنهن کي جيترو ساراهجي اهو گهٽ آهي. هي ڪتاب سنڌي ادب ۾ تمام مٿانهين حيثيت والاريندو ۽ سنڌي ادب ۾ ريسرچ ڪندڙ محققن لاءِ رهنمائي وارو ڪردار ادا ڪندو جنهن سان سنڌي ادب ۾ تحقيق ڪندڙ نوجوانن لاءِ اُتساه جو سبب بڻجي، تحقيق جي ميدان ۾ نوان رخ ۽ لاڙا متعارف ڪرائيندو.

ڊاڪٽر انور پرديسي

خيرپور ميرس

حاجي قمرالدين ترين پناڻ

اصل نالو: حاجي قمرالدين ترين پناڻ

ادبي نالو: قمر

والد جو نالو: لعل بخش خان ترين پناڻ

ذات: پناڻ

قبيلو: ترين

ڄمڻ جي تاريخ: اندازن 1816ع

وفات اندازن: 1912ع

تعليم: ميٽرڪ ديني مدرسي جي

ڪرت: زمينداري جيڪا زمين پيدل حج ڪري 6 سالن بعد موٽي آيا جنهن تي

انگريزي ڪليڪٽر 52 جريب زمين ڏني.

رهائش: پراڻا زرخيل

لکڻ جي شروعات: 1870ع

ادبي استاد: محمد جمن انڊڻ فقيرهن وقت سندن جي درگاهه تي دفن ٿيل به آهن.

لکيل صنفون: شاعري، پيشنگوئي سنڌي الف بي ۾ پشتو ٿيل شاعري

ڇپيل مواد: ڪوبه نه

اڻ ڇپيل مواد: ٽي ڪتاب سنڌي شاعري، هڪ ڪتاب پشتو شاعري جو، سنڌي

رسم الخط ۾ لکيل جيڪو ڪابل افغانستان جي ميوزم ۾ پئي آ جيڪا آغا

نور محمد پناڻ کان اتان جي ڪلچرل قاتونصل جنرل سفارت خانہ افغانستانستان

ميدمر پروين ملال وٺي رکي آ.

ايدريس: پوسٽ آفيس سلطان ڪوٽ ڳوٺ پراڻو زرخيل ضلع شڪارپور

***

پهلواني جي ميدان ۾ پهلوان شير خان ۽ سندس فرزند پهلوان غلام حسين پاڪستان ۽ پاڪستان کان ٻاهر به سانگهڙ سنڌ جو نالو متعارف ڪرايو آهي. نور شاهين حيدرآبادي معروف شاعر هئي. انهن ڪردارن سنڌ جو ناماچار ڪرايو. بهرحال امجد دراني هڪڙي ابتدائي ننڍڙي ڪوشش ڪئي آهي سا به ساراهه جوڳي آهي. اميد ته اڳتي به پنهنجا قدم وڌائيندو رهندو.

ميان رسول بخش تميمي

جاتي - سنڌ

آغا قادر داد خان

اصل نالو: قادر داد خان

ادبي نالو: آغا قادر داد خان

والد جو نالو: گل خان پناڻ، جيڪو هڪ تاجر هيو انڊيا تجارت لاءِ وڃي رهيو هو ته رستي ۾ کيس شهيد ڪيو ويو جنهن بعد سنڀال ماءُ ۽ مامي رحمت خان ڪئي.

ذات: پناڻ

قبيلو: ڪاڪڙ

جرم جي تاريخ: 16 جنوري 1844 ع شڪارپور

تعليم: مدرسي مان عربي فارسي

رهائش: خيرپور ۽ شڪارپور

ڪرت: 1859 ع شڪارپور جي ڪليڪٽر آفيس ۾ رڪارڊ ڪيپر رهيو. اڪائونٽس ڊپارٽمينٽ ۾ منشي ۽ 12 آڪٽوبر 1863 ع تي روينيو ڊپارٽمينٽ ۾ منشي مقرر ٿيو. 19 جولاءِ 1866 ع تي سيوهڻ جو مختيارڪار ٿيو ۽ ترقي ڪندي 1878 ع تي ڊپٽي ڪليڪٽر مقرر ٿيو. رياست خيرپور جو والي مير فيض محمد خان پنهنجي والد مير علي مراد خان جي وفات کان پوءِ 7 اپريل 1894 ع تي گاديءَ تي ويٺو ته انگريز سرڪار آغا قادر داد خان کي خيرپور جو وزير اعظم مقرر ڪيو. هن جي قابليت پرکي انگريز سرڪار کيس وڏي اهميت ڏني. وزير اعظم ٿيڻ کان پوءِ آغا قادر داد خان ڪمشنر ۽ پوليتيڪل ايجنٽ جي

راءِ کي گهڻي اهميت ڏيندو هو. سندس همعصر دور جو منشي ۽ تاريخ نويس خدا داد خان لکي ٿو ته ”هن اچڻ سان اڳوڻو نظام بدلائي نئون نظام شروع ڪيو. (1) ديوان اتر ۾ چند ۽ ٻيا منشي رياست جي اچي ڪاري جا مالڪ بڻجي ويا هئا، تن کي ڪڍي ڇڏيائين. الڳ الڳ کاتا کوليائين. مير صاحب جي شخصي ڪاروبار لاءِ جدا شاهي ڪئمپ جو عملو مقرر ڪيائين. (2) هڪ سئو کان وڌيڪ اسڪول قائم ڪيائين. (3) هنري اسڪول ۽ ديني مدرسا قائم ڪيائين. (4) ڍل توڙي بٽيءَ جو سرشتو سڌاريائين. (5) واهن مٿان پليون تعمير ڪريائين. (6) ڪيتريون خوبصورت عمارتون جوڙايائين جن مان فيض محل به هڪ آهي. (7) خيرپور ۾ هڪ شاندار لائبريري قائم ڪيائين. (8) شاگردن لاءِ هاسٽلون تعمير ڪريائين وغيره. سندس دور ۾ رياست خيرپور جي روينيو پيداوار. سال 1903 ع تائين، تيرهن لک ڇهه هزار رپيا ٿي. هن سنڌ مدرسي کي ڇهن هزارن جي گرانٽ کان سواءِ 10 هزار رپيا هاسٽل لاءِ مدد طور ڏنا. انگريز سرڪار آغا صاحب کي سندس انتظامي هوشياريءَ، غير معمولي وفاداريءَ ۽ ڪامياب عملدار جي مڃتا طور 1892 ع ۾ خانبهادر جو اعزاز ڏنو. اهڙيءَ طرح 1887 ع ۾ انگريز سرڪار پاران کيس سي. آءِ اي جو خطاب ڏنو ويو. اهڙي ريت ”خانبهادر قادر داد خان“ پهرين جون 1903 ع تي خيرپور ۾ وفات ڪئي. شڪارپور ۾ دفن ٿيل آهي. وڏو سخي ۽ فياض ماڻهو ٿي گذريو آهي. شڪارپور ۾ گرڻ سيلوسائٽي قائم ڪئي هيائين. 50 رپيا سنڌي نوجوانن کي اسڪالرشپ ڏيندو هيو. بيواهه عورتن ۽ غريبن لاءِ ماهوار وظيفا مقرر ڪيائين.

***

مولوي جهان خان درانيءَ جي سڄي عمر تعليم ڏيڻ ۽ وٺڻ ۾ گذري ويئي. مولوي صاحب هڪ سخي دل انسان هو، ۽ سندس دسترخوان جا دروازا هر غريب ۽ امير جي لاءِ کليل رهندا هئا. هر روز ڪيترائي مسافر سندس دسترخوان تي نظر ايندا هئا. مسافرن ۽ غريبن جي سارسنيال لهي، سندس دل ڏاڍي خوش ٿيندي هئي، جنهن ۾ شهر ۽ ٻاهر جا وڏا وڏا عالم ۽ اڪابر اچي گڏ ٿيندا ها. پاڻ صوم و صلات جو ڏاڍو پابند هو ۽ سدائين وضوءَ ۾ رهندو هو. طريقت جي سلسلي ۾ خواجہ عبدالرحمان جان سرهندي جو مريد هيو - سندس علم ۽ فضل مان سوين عالم مستفيض ٿيا - نامور عالم مولانا تاج محمد امروتي هڪ آهن - مشهور شاعر عالم ۽ حڪيم مير علي نواز علوي ۽ قاضي سيد بهادر شاه سندس گهاتا دوست هوندا هيس - پير شاه مردان شاه اول پنجون پاڳارو به ساڻس گهڻي محبت رکندو هوس -

اسلام جي تبليغ ۽ اشاعت ۾ مولوي صاحب جيڪي تڪليفون ورتيون، اهي قابل تعريف آهن. هن سلسلي ۾ مولوي صاحب کي ڏاڍيون تڪليفون ۽ سختيون برداشت ڪرڻيون پيون، پر پنهنجي صداقت ۽ سچائيءَ جي ڪري فتح جو سهرو سدائين مولوي صاحب جي ئي سرتي آيو. ان وقت شڪارپور ۾ هندن جو گهڻو زور هو ۽ مولوي صاحب جون اهي تبليغي ڪوششون هنن کي بلڪل پسند ڪونه اينديون هيون. مولوي صاحب جي عادت هوندي هئي ته جڏهن به ڪنهن هندوءَ کي مسلمان ڪندو هو ته پهرين انهيءَ جي ڏاڍي ڏور ڏام سان سڄي شهر ۾ سرگس ڪرائيندو هو، ته جيئن غير مسلم تي ان جو اثر ٿئي. هڪ ڀيري مولوي صاحب هڪڙي پاڻي جي پٽ کي مسلمان ڪيو. اهڙيءَ طرح، مولوي صاحب تي ڪيس ڪيو ويو، جنهن ۾ مولوي پنهنجي قابليت ۽ علم جي وسيلي اُهي دليل بازيون ڪيون جو ڪورٽ کي به سندس راءِ سان متفق ٿيڻو پيو. ۽ مولوي صاحب کي فتح نصيب ٿي.

مولوي جهان خان دراني

مولوي جهان خان دراني ولد خدا داد خان دراني شڪارپور جو رهاڪو هو. سندس سلسلو حافظ نواب سخي مدد خان سان ملي ٿو، جيڪو هڪ بزرگ اهل الله ۽ سخي مرد ٿي گذريو آهي. مولوي جهان خان جي والادت هڪ اندازي موجب 1850ع شڪارپور ۾ ٿي - هوندي هوندي شڪارپور ۾ ئي سنڌي ۽ انگريزيءَ جي تعليم حاصل ڪيائين، عربي ۽ فارسي جي تعليم سکر ۽ ڪراچيءَ ۾ مولانا محمد صادق صاحب ڪڏه واري جي والد صاحب مرحوم مولانا عبدالله صاحب وٽ عربي زبان ۾ مهارت حاصل ڪيائين. مولوي صاحب، مولانا قاضي خان محمد شاه صاحب لودين وٽان به تعليم حاصل ڪئي هئي. ڪراچيءَ ۾ عربي تعليم ختم ڪرڻ کان پوءِ مولوي صاحب پنهنجي ڳوٺ شڪارپور ۾ واپس آيو، جتي 1892 ۾ شڪارپور ۾ پنهنجو هڪ مدرسو قائم ڪري جتي درس و تدريس جو سلسلو جاري ڪيائين. انهيءَ وچ ۾ مولوي صاحب، حضرت خواجہ محمد حسن جان سرهندي ٽنڊي سائينداد تعلقي ٽنڊي محمد خان واري جي والد صاحب حضرت خواجہ عبدالرحمان سرهندي نقشبنديءَ جي هٿ تي بيعت ڪئي، جنهن مولوي صاحب کي ڏاڍو فيض رسايو.

آغا صوف

اصل نالو: غلام نبي
ادبي نالو: آغا صوف
والد جو نالو: گل حسن خان
ذات: پناڻ
قبيلو: دراني

ڄم جي تاريخ: 1889ع
وفات: 1938ع

تعليم: طب ۾ اسپيشلائيزيشن

ڪرت: حڪيم، آفيسر تعليم کاتو، شاعر، مصنف، موسيقار، طبيب،
ڪهاڻيڪار

رهائش: شڪارپور

لکڻ جي شروعات: نامعلوم

ادبي استاد: آغا حسن جان سرهندي، سخي قبول محمد درازا شريف

لکيل صنفون: شاعري، غزل، فلمي گيت، عارفانہ ڪلام، نثر، سچل تي ديوان،
آکاڻيون، تاريخ، اسڪرپٽ رائٽنگ

ڇپيل مواد: ”دنيا دورنگي“، ”گلزارِ محمدي“، ”عشق و آغا“، ”قرباد و آغا“، ”ارمان
و آغا“، ”سچل سرمست“، ”طبي جواهر“، ”مناجاتِ قرآني“، ”فارسي، سنڌي
گرامر“، ”انگريزي فارسي گرامر“ ۽ هندو يوگا وديا آهن. ان کان علاوه ڪيتروئي
ضايع ٿيل.

اڻ ڇپيل مواد: هڪ قلمي نسخو هو ”هندستان ۾ ڊرامي جي تاريخ“

ايدريس: سوي در شڪارپور

***

مولوي جهان خان دراني نه فقط صاحب شريعت هو، بلڪ ڪرامت جو به
ڌڻي هو ۽ سندس دعا ۾ ڏاڍو اثر هوندو هو.

مولوي صاحب جا ڪيترائي دوست هئا، جن ۾ مشهور عالم، شاعر ۽
حڪيم مير علي نواز علوي ۽ قاضي سيد بهادر شاه مشهور آهن. انهيءَ کان
سواءِ حضرت پير شاه مردان صاحب پاڳاري جن جي مولوي صاحب سان ڏاڍي
محبت هوندي هئي. حضرت پير ميان محمد صالح شاه راڻيپور وارو ۽ حضرت
مولانا امروٽي صاحب جي به مولوي صاحب سان گهڻي يارائي هوندي هئي.
مولانا امروٽي ته ائين چونڊو هو ته ”آءٌ مولوي جهان خان جي گادي تي ويٺو آهيان.“
مولوي صاحب جو اولاد ٽي پٽ ۽ ٻه نياڻيون هيون، جن مان هڪ پٽ
مولوي عبدالرحمان خان، جو پڻ هڪ عالم هو، جوانيءَ ۾ ئي فوت ٿي ويو؛ هڪ
شادي شده نياڻي به گذاري ويئي؛ باقي هن وقت به پٽ ميان سيف الله خان ۽ گل
محمد خان ۽ هڪ نياڻي زنده آهن.

مولوي صاحب جي علم و فضل کي ڏسي افغانستان جي بادشاهه امير
حبيب الله خان کيس گورنريءَ جي آڇ ڪئي، پر مولوي صاحب ان کي قبول نه
ڪيو. مولوي صاحب حياتيءَ جا پويان ڏينهن آرام سان گذاريا، تاريخ 10 اپريل
1913ع مطابق 4 جمادي الاول 1331هه خميس جي ڏينهن پنهنجي گهر
شڪارپور ۾ گذاري ويا. وفات وقت سندن عمر 63 ورهيه هئي. سندس مزار
حضرت پير منچر شاهه جي لڳ آهي. شڪارپور ضلعي ۾ قائم شهر جهانيان
چيو وڃي ٿو ته مولانا جهان خان جي نالي پويان آباد ٿيو - شڪارپور شهر ۾ اڄ به
مولوي جهان خان مسجد دادواڻي روڊ تي مولوي جهان خان اسٽريٽ ۾ موجود
آهي.

***

ڊاڪٽر در محمد پناڻ

اصل نالو: در محمد پناڻ

ادبي نالو: ڊاڪٽر در محمد پناڻ

والد جو نالو: گل محمد پناڻ

ذات: پناڻ

قبيلو:

جرم جي تاريخ: 25 مئي 1945 ع

تعليم: 1979 ع ۾ ”ڪراچي ۽ جو سنڌي ٻوليءَ علم ۽ ادب جي ترقيءَ ۾ حصو“ جي موضوع تي تحقيقي مقالو لکي، پي. ايڇ. ڊي ڪيائين.

ڪرت: پروفيسر 1995 ع رٽائرڊ

رهائش: لاڙڪاڻو

لکڻ جي شروعات:

ادبي استاد: غلام علي الانا

لکيل صنفون: هر موضوع تي

ڇپيل مواد: سنڌ بابت تحقيق کان سواءِ اٽڪل 500 کان مٿي ثقافتي، ادبي،

تاريخي ۽ تحقيقي مضمون ڇپيل آهن.

ايڊريس: لاڙڪاڻو

سندس ڪتاب ”جو مطالعو ڪيو مون“ 1983 ع ۾ انڊيا ۾ شايع ٿيو. ڊاڪٽر در

محمد پناڻ پنهنجي اباڻي ڳوٺ خير محمد آريجا ۾ پنهنجي امڙ حیات خاتون ۽

آغا غلام نبي پناڻ

اصل نالو: آغا غلام نبي پناڻ

والد جو نالو: در محمد خان، جيڪو سلطان ڪوٽ جو باني امير سلطان احمد خان

بابڙ جو پوتو هو

ذات: پناڻ

قبيلو: بابڙ

جرم جي تاريخ: 18 جولاءِ 1911 ع

تعليم: سنڌ مدرسته الاسلام ڪراچي مان پنجون درجو پاس ڪيائين، عليڳڙهه

۾ فزڪس، ڪيمسٽري ۽ رياضي ۾ بي ايس سي

ڪرت: سياسي سماجي شخصيت، زمينداري

اعزاز، عهدا ۽ ڪم: 1938 ع ۾ پهرين ورڪر ڪانفرنس مسلم ليگ سلطان

ڪوٽ ۾ ڪوٺائي. آزاد مسلمانن جي ملڪ پاڪستان جي قيام جو نعرو سڀ

کان پهريان سلطان ڪوٽ مان اٿيو. 1938 ع ۾ جوائنٽ سيڪريٽري سنڌ

پراونشنل مسلم ليگ، پاڪستان جي ٺهراءَ جو ڊرافٽ ٺاهيائين. سنڌ مسلم

ليگ پراونشنل جوائنٽ سيڪريٽري. سنڌ پارلياماني زندگي 1948 ع کان

1958 ع تائين. مسجد منزل گاهه جي آزادي لاءِ تحريڪ، 1977 ع ۾ ميمبر

قومي اسيمبلي

رهائش: نيشنل هاءِ وي لڳ هڪ ننڍي ڳوٺ سلطان ڪوٽ (تڏهن ضلع سکر

هاڻ ضلع شڪارپور ۾ شمار)

***

ڊاڪٽر بشير احمد شاد

نالو: بشير احمد پناڻ

ادبي نالو: ڊاڪٽر بشير احمد شاد

ولد: آغا در محمد پناڻ

جنم جو هنڌ ۽ تاريخ: 01 اپريل 1942 ع شڪارپور

تعليم: ايم-اي (سنڌي)، بي-ايد، پي ايڇ-ڊي (سنڌي)

رتائرمينٽ (2002): بحیثیت ایسوسی ایٹ پروفیسر (سنڌي) گورنمينٽ ڊگري

ڪاليج لاڙڪاڻو

لکڻ جي شروعات: 1960 ع شاعريءَ سان.

ادب ۾ شعبو: شاعري، تحقيق، تنقيد، ترجمو، ڪهاڻي ۽ ڪالم

ڇپيل ڪهاڻيون: 20 ڇپيل مضمون ۽ مقالا: 300

ڇپيل ڪتاب:

1. عرفان لطيف (لطيفيات)
2. اوجاڳو اکڙين (شاعري)
3. فڪر لطيف (لطيفيات)
4. پيهي منج پاتال / پلارو پٽ ڌڻي (لطيفيات)
6. لاڙڪاڻو صدين کان (تحقيق)
7. شاه عبداللطيف ڀٽائي (ڊاڪٽر بلوچ جي مقالن جي سهيڙ)
8. پٽ جو گهوت (لطيفيات)

ابي گل محمد جي نالي سان ”گل حيات انسٽيٽيوٽ“ جهڙو علمي ادارو پنهنجي مدد پاڻ جي بنياد تي قائم ڪري مثال پيدا ڪيو آهي. هي سنڌ جو اهڙو غير سرڪاري ادارو آهي جنهن ۾ هزارين ناياب ڪتاب ۽ فن، ثقافت، سياست، شخصيات ۽ تاريخ بابت اخباري ڪٽرن تي مشتمل هزارين فائيلن جو مواد موجود آهي. ڊاڪٽر در محمد انسٽيٽيوٽ آف سنڌالاجي ۽ قائداعظم يونيورسٽي اسلام آباد طرفان ڏهاڪو مضمونن ۾ پي. ايڇ. ڊي گائيڊ طور خدمتون سرانجام ڏئي چڪو آهي. 1985 ع ۾ انسٽيٽيوٽ آف سنڌالاجي ۽ ۾ هڪ پراجيڪٽ ”پرزرويشن آف هستري ڪلچر ۽ لٽريچر آف سنڌ“ هيٺ سندس ڪيل جاکوڙ ۽ ٻين خدمتن جي مڃتا طور 1986 ع ۾ سنڌالاجي ۽ ۾ ”ڊاڪٽر در محمد پناڻ ڪارنر“ قائم ڪئي وئي، جنهن مان ڪيترن شاگردن پي. ايڇ. ڊي لاءِ مدد حاصل ڪئي آهي.

اڻ ڇپيل مواد: هزارن جي تعداد ۾ مضمون مقالا تحقيق. روزانو يوٽيوب تي سنڌ جي تاريخ وائيز روز جي بنياد تي شخصيتن تي سنڌ جي سياسي سماجي ادبي واقعن تي تبصرو ڪندا رهن ٿا.

***

1. شاھ لطيف ايوارڊ 1980 پبلڪ اسڪول سکر
  2. فڪرو نظر ايوارڊ 1984 تنظيم فڪرو نظر سنڌ
  3. شاھ عبداللطيف ايوارڊ 1989 سنڌ مدرستہ الاسلام ڪراچي
  4. شاھ لطيف ايوارڊ 1994 ڪيڊٽ ڪاليج لاڙڪاڻو
  5. بهترين مقرر جو ايوارڊ 1996 ريڊيو پاڪستان لاڙڪاڻو 6. ميان شاهل محمد ايوارڊ 1998 ڪلهوڙا، عباسي تنظيم سنڌ
  7. فيض بخشاڻوري ادبي ايوارڊ 1999 فيض بخشاڻوري اڪيڊمي جيڪب آباد
  8. عبدالواحد سنڌي ادبي ايوارڊ 1999 ماهوار نئين زندگي حيدرآباد
  9. قلندر شهباز ادبي ايوارڊ 2000 لعل شهباز ادبي ڪاميٽي سيوهڻ
  10. سچل سرمست ادبي ايوارڊ 2000 سچل يادگار ڪاميٽي خيرپور
  11. لاڙڪاڻو هسٽري ايوارڊ 2002 لاڙڪاڻو هسٽاريڪل سوسائٽي
  12. لاڙڪاڻو هسٽري يادگار شيلڊ 2005 لاڙڪاڻو هسٽاريڪل سوسائٽي
  13. لاڙڪاڻو هسٽري يادگار شيلڊ 2007 لاڙڪاڻو هسٽاريڪل سوسائٽي.
  14. تاريخي ايوارڊ 2018 قمبر شهدادڪوٽ هسٽاريڪل سوسائٽي.
- ڪانفرنسن، سيمينارن، مذاڪرن، مشاعرن ۽ گڏجاڻين ۾ شرڪت:
- ملڪي، صوبائي توڙي ضلعي سطح جي 500 کان وڌيڪ پروگرامن ۾ صدر، خاص مهمان ۽ اعزازي مهمان جي حيثيت ۾ شرڪت. ٽي. وي ۽ ريڊيو جي لڳ ڀڳ 100 پروگرامن ۾ مختلف حيثيتن ۾ شرڪت.
- ازدواجي زندگي: شادي 1965 ع، اولاد 5 پٽ ۽ 4 نياڻيون.
- ليکڪ اولاد: احسان دانش، رضوان گل، آغا عمران
- ڏس پتو: بنگلو نمبر 14، احسن ii، مين جلباڻي روڊ، سچل ڪالوني لاڙڪاڻو
- موبائل نمبر: 03013470052

**

9. جيون، پيڙا، پيار (لاڙڪاڻي جي چونڊ ڪهاڻيڪارن جون ڪهاڻيون)
  10. حياتِ اقبال (ترجمو)
  11. شاھ لطيف - هر دور جو شاعر (لطيفيات)
  12. عرفانِ سچل (سچليات)
  13. سنڌي ٻوليءَ جون حسناڪيون (ٻوليءَ تي مقالا)
  14. اندر جي موسم (شاعري)
- اڻ ڇپيل ڪتاب:
1. ثناء الله ثنائي جي شاعري جو تنقيدي جائزو (پي ايڇ - ڊي ٿيسز)
  2. اندر روح رهيام (شخصيتن تي خاڪا)
  3. آتم ڪٿا (3 جلد)
  4. پٽائيءَ جا موضوع (ترتيب ۽ تحقيق)
  5. اقباليات جا سو سال (ترجمو) 6. درد جا رشتا (ڪهاڻيون)
  7. شاھ جي شاعريءَ جا قدر (تحقيق)
  8. سون ورنِي سنڌ (تحقيقي مقالا)
- علمي، ادبي، صحافتي ۽ تاريخي ادارن سان وابستگي:
- باني ۽ صدر (سچل ادبي مرڪز لاڙڪاڻو)
- جنرل سيڪريٽري / وائيس پريزيڊنٽ / فنانس سيڪريٽري
- (لاڙڪاڻو ڊسٽرڪٽ هسٽاريڪل سوسائٽي 2020-1993)
- ميمبر ايڊوائيزري بورڊ "شيخ اياز چيئر"
- شاھ عبد اللطيف يونيورسٽي خيرپور
- ميمبر ايڊوائيزري بورڊ "پير روضي ڌڻي چيئر" شاھ عبد اللطيف يونيورسٽي خيرپور
- ايڊيٽر: ماهوار "شعور" لاڙڪاڻو
- ايوارڊ ۽ شيلڊون:

آغا محمد يعقوب

اصل نالو: آغا محمد يعقوب

ادبي نالو: آغا محمد يعقوب

والد جو نالو:

ذات: پناڻ

قبيلو: ڪاڪڙ

ڄم جي تاريخ: پهرين جولاءِ 1904 ع

تعليم: گريجوئيشن

ڪرت: فارسي، عربي، سنسڪرت، هندي، سنڌي، بلوچي، براهوي، انگريزي
 ٻولين جو ماهر. ميمبر فيڊرل سروس ڪميشن ويسٽ پاڪستان، ڊپٽي ڪمشنر
 1952 دادو، 1955 حيدرآباد، 1956 نٿو تعليم صحت ايس اين جي وي جو
 صوبائي سيڪريٽري 1946، ڪوٽڙي روينيو آفيسر ۽ 1956 ع سي او سکر
 بئراج رهيو.

رهائش: ڪڙي عطا محمد شڪارپور

وفات: 5 ڊسمبر 1995 ع

لکڻ جي شروعات:

ادبي استاد:

لکيل صنفون: تحقيق، مقالا، شاعري، ڊڪشنري ڪالم

ڇپيل مواد: شاھ عبدالطيف ڀٽائي جي ڪلام جو مڪمل پهريون انگريزي ۾
 ترجمو 1985 ع ۾ سنڌ ثقافت کاتي ٽن جلدن ۾ ڇپيو. 2004 ع ۾ ٻيهر شايع
 ٿيو. 2006 ع، 2007 ع، 2008 ع ۾ لڳاتار شايع ٿيو. 2014 ع ۾ ثقافت
 کاتي تنهي جلدن کي گڏي ڇاپيو. پنجن جلدن پهريون سنڌي ماڻهو آجنهن قرآن

آغا نادر علي خان نادر

نالو: آغا نادر علي خان نادر

والد جو نالو: آغا علي خان ولد نور خان

قبيلو: پناڻ

تخلص: نادر

ادبي استاد: سخي قبول محمد اول

جنم: 1901 ع

وصال: 1974 ع

صوفي آغا نادر علي خان ”نادر“ جا وڏا ضلع ڪوهاٽ جي هڪڙي ننڍڙي ڳوٺ لاجي
 کان لڏي 1890 ع ۾ سنڌ ۾ آيا. سندس والد پوليس ۾ انسپيڪٽر رهيو.

رهائش: شڪارپور تعلقي جي ننڍڙي ڳوٺ سلطان ڪوٽ

تعليم: انگريزي هاءِ اسڪول جي بورڊنگ هائوس ۾ رهي انگريزي تعليم ورتائين.

ڪرت: زمينداري

اڄ به سچل سرمست جي درگاه تي جڏهن سندس گادي نشين 14 رمضان تي
 تخت تي ويهي عقيدتمندن کي ديدار ڪرائيندا آهن ته آغا نادر علي خان جي
 شاعري ۾ ”درازي دلدار سندا هوندين نوبنو“ ڏاڍي پيار ۽ پاڻوھ سان ڳائيندا آهن.

سندس هم عصر شاعرن ۾ ۽ دوستن ۾ قاضي علي اڪبر درازي، ڪوچهي فقير،
 عبدالنبي عليگ، آغا گل حسن خان گل، صوفي جهامنداس، ڊاڪٽر نبي بخش خان
 بلوچ قابل ذڪر آهن. سندس آخري آرام گاه سلطان ڪوٽ ۾ آهي. نادر علي خان
 جو ديوان سنڌي ادبي بورڊ وارن ڪونه ڇاپيو.

***

آغا سليم

اصل نالو: آغا خالد سليم

ادبي نالو: آغا سليم

(1935ع_2016ع)

ولد: آغا عبدالڪريم خان پناڻ

جنم: 7 اپريل 1935ع (ڳوٺ ڪڙي عطا محمد، ضلعو شڪارپور)

تعليم: بي. اي.

نوڪري: ريڊيو پاڪستان ۾ ڪنٽرولر جي عهدي تان رٽائر (1995ع)

خدمتون: روزاني ”جاڳو“ ۽ ”سچ“ اخبار جو ايڊيٽر

پهريون ڇپيل افسانو: ”آه“ (رسالي فردوس ۾ ڇپيل)

ڇپيل ڪتاب:

”لذت گناه“ (ڪهاڻيون)،

”روشن جي تلاش“ (ناوليت: 1964ع)،

”چنڊ جا تمنائي“ (ڪهاڻيون: 1963ع)،

”اونڊاهي ڌرتي روشن هت“ (ناول: 1978ع)،

”درد جو شهر“ (ڪهاڻيون)،

”بابا فريد شڪر گنج“ (ترجمو ۽ تحقيق: 1984ع)،

”هم اوست“ (ناول: 1985ع)،

”پناڻ“ (ذاتيون)،

جوانگريزي ترجمو ۽ تفسير 1984ع ۾ شايع ٿيو جنهن ۾ لطيف سچل حافظ

رومي تصوف جو ميلاب بهترين سمجهاڻين سان ڪيو آ.

اڻ ڇپيل مواد: 6000 شاه لطيف جي انگريزي لفظن ۾ لغت وغيره

ايڊريس: ڪڙي عطا محمد شڪارپور

***

- ”ٽيليفون“ (1974 ع)،
 ”ٻري هن پنيورم“ (1976 ع)،
 ”اڻ ڪٽ فاصلا“ (1976 ع)،
 ”مانار“ (1977 ع)،
 ”پوياڙي جا پاڇا“ (1977 ع)،
 ”چانڊوڪيءَ جو رهبر“ (1977 ع)،
 ”پورٽريٽ“ (1977 ع)،
 ”تماشو“ (1979 ع)،
 ”ڪيڏا سڀنا ڪيڏا خواب“ (1981 ع)،
 ”سرابن جا مسافر“ (2002 ع)
 ايوارڊ: شاھ لطيف ايوارڊ (2006 ع)، صدارتي تمغه حسن ڪارڪردگي
 (2013 ع)
 وفات: 12 اپريل 2016 ع.
 آخري آرامگاهه: ڀٽ شاھ

**

- ”ڌرتي روشن آهي“ (افسانا: 1985 ع)،
 ”اڻپورو انسان“ (ناول: 1985 ع)،
 ”ٻن ڇڻ ۽ چنڊ“ (شاعري: 1986 ع)،
 ”ڏيولا مارو“ (تحقيق)،
 ”لالن لال لطيف ڪهي“ (لطيف جي ڪلام جو منظوم اردو ترجمو)،
 ”جهولي لال“ (سفرنامو: 2000 ع)،
 ”صدين جي صدا“ (شيخ اياز متعلق مضمون: 2005 ع)،
 ”سندھ ڪي موسيقي“ (اردو)
 ”بابا فريد جا دوها“
 ”شاھ عبداللطيف ڀٽائي“ (منظوم ترجمو: 2000 ع)،
 Melodies of Mourning Melody (سر سورٺ جو انگريزي ترجمو)
 Shah Abdul Latif Vol. I, II, III انگريزي ترجمو: 2007 ع)،
 لات جا لطيف جي (2008 ع)،
 ”سچل سچ هي سارا“ (تحقيق: 2010 ع)،
 ”فلسفي جون راحتون“ (ترجمو: 2016 ع)
 جيئن سوتارو صبح جو (مرتب: نصير مرزا، 2016 ع)
 آغا سليم فن ۽ شخصيت (مرتب: ڊاڪٽر انور فگار هڪڙو 2019 ع)
 مشهور ڊراما:
 ”خواب جو سورج“ (1970 ع)،
 ”گل چنو گرنار جو“ (1971 ع)،
 ”بدمعاش“ (جمال ابڙي جي ڪهاڻي: 1971 ع)،
 ”پرھ جا مسافر“ (1972 ع)،
 ”سڪ جي وستي“ (1974 ع)،
 ”درد جا پٽلاءُ“ (1973 ع)،

5. فلٽرنگ فيلنگس (انگريزيءَ ۾ ترجمو ٿيل شاعري)
6. مسافتون ياد جون (ڪوٽا ناول)
7. مسافتين ياد ڪي (اردو ترجمو)
8. مينڊي لهڻ کان اڳ ۾ (ڪهاڻيون)
9. اچي رات ڪارو چنڊ (تي وي ڊراما سيريز)
10. مون ڪي آه اٿاريو (شاعري)
11. سئو لفظ سئو ڪهاڻيون - (ڪهاڻيون)
12. وقت بيهي نٿو (شاعري)
13. سامين سمر سور (تي وي ڊراما سيريل)
14. دنيا کان اڳتي (ڪهاڻيون)
15. جان جيئان تان پاڙيان (شاعري)
16. طوفان ۾ ڪڪاڻون گهر (ڪهاڻيون)
17. تيسرا لباس (اردوءَ ۾ ترجمو ٿيل ڪهاڻيون)
18. دنيا سي آڳي (اردوءَ ۾ ترجمو ٿيل ڪهاڻيون)
19. گهاٽي ٿي تنهائي (شاعري)
20. اميد جو ڪرڻو (ڪهاڻيون)
- اڻ ڇپيل مواد: 45 ڪتاب
- ايدريس: ماڊل ڪالوني، هائوس نمبر 6 سيٽ نمبر 27، ڪراچي
- رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03312291073
- اي ميل: pathanmohammadali@gmail.com

**

محمد علي پناڻ

اصل نالو: محمد علي پناڻ
ادبي نالو: محمد علي پناڻ
والد جو نالو: حبيب الله پناڻ
ذات: پناڻ
قبيلو: مغل
جرم جي تاريخ: 3 فيبروري 1962 ع
تعليم: ايم اي (سنڌي ادب)
ڪرت: ايسوسيئيٽ پروفيسر
رهائش: ماڊل ڪالوني ڪراچي
لکڻ جي شروعات: 1974
ادبي استاد: ڪو به نه

لکيل صنفون: ڪهاڻي، ڊراما (تي وي، ريڊيو ۽ اسٽيج لاءِ) شاعري، ڪالم، خاڪا، سفرناما، ناول، تنقيدون، تبصرا، مهاڳ
ڇپيل مواد: 20 ڪتاب، ترتيب وار:

1. اڪيون آلا چنڊ (شاعري)
2. عاشورا آهن (شاعري)
3. اگهيا اوجاڳا (شاعري)
4. ڀڳو آرس اڪڙين (شاعري)

احسان دانش

اصل نالو: احسان الحق

ادبي نالو: احسان دانش (ڊاڪٽر احسان دانش)

والد جو نالو: ڊاڪٽر بشير احمد شاد

ذات: پناڻ

قبيلو:

ڄم جي تاريخ: 15 فيبروري 1974ع

تعليم: ايم اي (اردو)، ايم اي (سنڌي)، پي ايڇ ڊي (سنڌي ادب / لطيفيات)

ڪرت: اسسٽنٽ پروفيسر (سنڌي) گورنمينٽ ڊگري ڪاليج لاڙڪاڻو

رهائش: لاڙڪاڻو

لکڻ جي شروعات: 1988ع

ادبي استاد: ڊاڪٽر بشير احمد شاد

لکيل صنفون: شاعريءَ جون سموريون مروج صنفون ۽ نثر ۾ تحقيقي ۽ تنقيدي

مقالات، مضمون، ڪالم، ڪهاڻيون ۽ ڊراما

چپيل مواد: تحقيق، تنقيد، تاريخ، ڪهاڻي توڙي شاعري جي صنفن ۾ 7 ڪتاب

شايع ٿيل.

چپيل ڪتاب:

1. بي سڪون خواب جو سچ (ڪهاڻيون) 2005ع

غلام حسين

اصل نالو: غلام حسين خان

راند جو نالو: غلام حسين

والد جو نالو: غلام سرور خان

ذات: پناڻ

قبيلو: قصير زئي

ڄم جي تاريخ: 16 جنوري 1992ع

تعليم: گريجوئيٽ

ڪرت: پرائيويٽ ملازم

رهائش: ڪنڌڪوٽ

ورزش جي شروعات: 2007ع

ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان

ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ

ڪنيل ايوارڊ: سنڌ سلور ميڊل 2010ع

ايڊريس: ڳوٺ سهراب خان پناڻ تعلق ڪنڌڪوٽ ضلع ڪشمور

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03133160410

***

آغا سهيل احمد

اصل نالو: آغا سهيل احمد

ادبي نالو: ساڳيو

والد جو نالو: آغا منير احمد

ذات: ڪاڪڙ

قبيلو: سنزرخيل

ڄم جي تاريخ: پهرين آگسٽ 1975 ع

تعليم: ڪيمڪل انجنيئر

ڪرت: انجنيئرنگ مينيجمينٽ اينڊ پلاننگ

رهائش: شڪارپور ڪڙي نواب خان

رهائش ڪراچي: E/5, سمير آرڪيڊ, ڊفينس هائوسنگ سوسائٽي, فيز-5

ڪراچي

رهائش ايران: ميدان قزوين, خيابان جواديان, پلاڪ 213, طبقه دوم, واحد چهار,

تهران, ايران

موجوده رهائش: 103, البلوشي بلڊنگ, الورقا-1, متحده عرب امارات, دبئي.

لکڻ جي شروعات: 1985 ع

ادبي استاد: آغا درمحمد

لکيل صنفون: شاعري, نثر, ترجما, ڪيليجرافي, فارس, عربي, سنڌي, اردو,

ميمبرانجمن خوشنويسيان تهران, ايران

ڇپيل صنفون: اٽين ڪلاس کان لکڻ شروع ڪيو, گل ڦل, آنڪ مڇولي اردو

ٻارڙن جي ٻاري سنڌي, اخبارون هلال پاڪستان, عوامي آواز, عبرت, ڪاوش

وغيره رسالا نئون نياپو, وينجهار, سنڌي ٻوليءَ جي سافٽويئر تي ڪم ڪيو

آهي.

2. لاڙڪاڻو تاريخي ۽ تحقيقي مطالعو (لاڙڪاڻي جي تاريخ تي مقالا)

2005ع

3. ويل نه وسريام (لاڙڪاڻي جي اهم شخصيتن بابت مضمون ۽ مقالا)

2007ع

4. لفظن جي خوشبو (شاعري) 2010ع

5. سنڌو سڀيتا جو عظيم ورثو... موهن جو دڙو (تحقيق ۽ تلخيص) 2012ع

6. شاهه لطيف جي شاعريءَ جو سماجي ڪارج (پي ايڇ. ڊي ٿيسز) 2016ع

7. پيهي پروڙيم (جديد سنڌي شاعريءَ جو تنقيدي اڀياس) 2017ع

اڻ ڇپيل مواد: 8 ڪتاب.

ايڊريس: بنگلو نمبر 14, احسن ii, مين جلباڻي روڊ, سچل ڪالوني لاڙڪاڻو

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03003431374

اي ميل: ahsandanish1@yahoo.com

***

رضوان گل

نالو: رضوان الحق

ادبي نالو: رضوان گل

والد جو نالو: ڊاڪٽر بشير احمد

ذات: پناڻ

قبيلو: مغل

جنم: 13 فيبروري 1977، لاڙڪاڻو

ادب ۾ سڃاڻپ جا حوالا: شاعر، ڪهاڻيڪار، مترجم، محقق ۽ ڪالم نگار

تعليم: ايم ايس سي جيوگرافي (فرست ڪلاس) سنڌ يونيورسٽي ڄامشورو

ڪرت: اسسٽنٽ پروفيسر، هيڊ آف جيوگرافي ڊپارٽمينٽ، گورنمينٽ ڊگري

ڪاليج لاڙڪاڻو

تعليمي ذميواريون: مختلف ادبي، علمي ۽ سماجي ادارن ۾ ڪيترائي ليڪچر

تحقيقي ڪم:

1. لاڙڪاڻي جي جيوگرافي تي 7 تحقيقي مقالا

2. Reasons behind the rapid migration from Rural to Urban case study larkano. (M.Phil)

(Urban case study larkano. (M.Phil)

مختلف تنظيمن سان وابستگي:

سيڪريٽري سنڌي ادبي سنگت هاسٽل شاخ، سنڌ يونيورسٽي ڄامشورو

جوائنٽ سيڪريٽري: لاڙڪاڻو ڊسٽرڪٽ هسٽاريڪل سوسائٽي

پريس سيڪريٽري: سچل ادبي مرڪز

ايڊيٽر: ماهوار ”شعور“ لاڙڪاڻو

ايڊيٽر ”جيو مئگ“

ڪمپوز ڪيل ڪتاب: 1. روحن جا ڏيڪاء، سوانح حيات ميجر آغا عطا محمد خان، سوانح حيات غلام قادر ابڙو. سنڌي ٻولي جو تاريخ ۾ پهريون ڀيرو پاڪستان ٽيليويزن تان نوجوانن کي ڪمپيوٽر سيڪارڻ جو پروگرام ٽن سالن تائين ڪيو. 1996ع کان 1999ع تائين. ريڊيو پاڪستان ڪراچي تان نوجوانن جي سنڌي پروگرام جوانچارج ۽ انائونسر پينج سال رهيا. سنڌي آن لائن لائبريري جي لاءِ تقريبن 2000 سنڌي ڪتاب اسڪين ۽ اپ لوڊ ڪيا اٿس. اردو 4000 ڪتاب، سنڌي ۽ اردو ٻنهي زبانن ۾ ڪافي ڪتاب مرتب ۽ ڪمپوز ڪري چڪا آهن. سنڌي لينگويج اٿارٽي سرٽيفڪيٽ ڏنو چو ته سنڌي ٻولي جي تاريخ ۾ پهريون ڀيرو ٽي وي تي ڪمپيوٽر سيڪارياڻين جنهن پروگرام جو ليکڪ ۽ ميزبان پاڻ رهيو. اردو ۾ صبا اڪبر آبادي ۽ تاجدار عادل جي شاعري جا ڪتاب به مرتب ڪيل آهن، ڪجهه سنڌي ۽ اردو ڊرامن ۾ به ڪم ڪيو اٿائين. سنڌي ادبي سنگت، پاڪستان اڪيڊمي آف ليٽرس ۽ اردو ادبي بورڊ جي ادبي پروگرامن جو هوسٽ به رهيو آهي. آءِ بي ايم ڪمپيوٽر تي سنڌي سافٽ ويئر تي پهريون ڀيرو ڪم شروع ڪندڙ نوجوان اڀيل تي عبدالماجد پرڳڙي صاحب سان سنڌي فائينس تي به ڪافي ڪم ڪيل اٿس

اڻ ڇپيل مواد: پنج ڪتاب

ايڊريس: شڪارپور، ڪڙي نواب خان

ڪراچي: E/5، سمير آرڪيڊ، ڊفينس هائوسنگ سوسائٽي، فيز-5 ڪراچي

ايران: ميدان قزوين، خيابان جواديان، پلاڪ 213، طبقه دوم، واحد چهار، تهران، ايران

موجوده رهائش: 103، البلوشي بلڊنگ، الورقا-1، متحده عرب امارات، دبئي.

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 00923332100598

اي ميل: matrix2000m@gmail.com

***

7. بهترين منتظم جو ايوارڊ پاران آرٽس ڪائونسل آف پاڪستان لاڙڪاڻو
8. بهترين ڪمپيئر جو ايوارڊ
- سنڌ ڊرامه فيسٽيول جي موقعي تي پاران آرٽس ڪائونسل آف پاڪستان لاڙڪاڻو
9. ”پيار جي پهرين بارش“ ڪتاب تي موهن جو دڙو پروڊڪشن پاران ”ڪلاڪار ايوارڊ“
10. شاھ لطيف يادگار شيلڊ پاران سنڌ يونيورسٽي ڪيمپس لاڙڪاڻو ۽ پيا.
- ادبي استاد: ڊاڪٽر بشير احمد شاد
- رهائش: گهر نمبر 14 احسن ڪالوني II مين جلباڻي روڊ سچل ڪالوني لاڙڪاڻو
- لکيل صنفون: شاعري، ڪهاڻيون، ترجمو، ڪالم
- ان ڇپيل مواد: 4 ڪتاب ڊائري، ڪهاڻيون، مضمون، جاگرافيءَ جي لغت ۽ ريڊيو اسڪرپٽس.
- واٽس ايپ نمبر: 0333_7553823
- اي ميل: rizwangu46@yhao.com

**

- ايڊيٽر: هفتيوار ادبي صفحو ”شعور“
- چيئرمين شعبو آرڪائون، شعبو ادب ۽ شعبو پبليڪيشن: آرٽس ڪائونسل آف پاڪستان لاڙڪاڻو
- ميمبر: نيشنل جيوگرافڪ سوسائٽي واشنگٽن
- ڇپيل ڪتاب:
1. ”پنج ڏينهن“ سعادت حسن منٽو جي ڪهاڻين جو ترجمو
  2. ”ساهت ڏيهه جا سرچڻهار“ (سنڌي جي مختلف شخصيتن تي مضمون، خاڪا)،
  3. ”پيار جي پهرين بارش“ شاعريءَ جو مجموعو
  4. ”جاگرافيءَ جي لغت“ (سنڌي ۾ جاگرافي جي پهرين ڊڪشنري)
  5. ”سپنن جو انت“ ڪهاڻيون
  6. لاڙڪاڻو تاريخ جي روشني ۾. مقالن جي سهيڙ
  7. لاڙڪاڻو علمي ادبي ۽ ثقافتي تاريخ.
  - روزاني ”عوامي آواز“، ”هلال پاڪستان“ ۽ ”جاڳو“ ۾ 1994 کان ڪرنٽ افيئرس تي 700 کان مٿي ڪالم ۽ مختلف شخصيات جي جنم ڏينهن ۽ ورسين جي مناسبت سان ڇپيل مضمون.
  - ايوارڊ:
  1. ڊاڪٽر تنوير عباسي ايوارڊ
  2. ”سپنن جو انت“ ڪهاڻي ڪتاب تي سنڌي ادبي سنگت شاخ ڊڪٽ پاران ”بهترين ڪهاڻي ڪتاب جو ايوارڊ“
  3. بهترين ڪمپيئر جو ايوارڊ، ڪوئل پروڊڪشن.
  4. علمي ۽ تحقيقي ڪم تي ڊاڪٽر محبت ٻرڙو ايوارڊ
  5. امن ايوارڊ پاران سنڌ فنڪار ويلفيئر ايسوسيئيشن.
  6. شاھ لطيف ايوارڊ پاران: دسترڪت هسٽاريڪل سوسائٽي قبر شهدادڪوٽ

3. پل نامہ 1986 . 1987

4. وفاء سير 1867

5. سنڌ کي جاگيرداري - 1886

6. سياست نامہ 1892

7. خيرپور نامہ 1894

8. لب تاريخ سنڌ 1900

اڻ ڇپيل مواد - گهڻوئي.

ايدريس پراڻو سکر

***

خان بهادر

اصل نالو خدا داد خان

ادبي نالو خان بهادر

والد جو نالو رضا محمد

ذات پناڻ

قبيلو ترين

ڄم جي تاريخ 1838

وفات - 1903

اعزاز - خان بهادر 1893 . ان بعد ٽي سئو ايڪٽر زمين جاگير ملي - 1898 ۾
تلوار تمغو -

ڪرت انگريزي سرڪار جو آفيسر ملازم - 1853 ۾ شڪارپور جي جوڊيشنل
ڊپٽي مئجسٽريٽ جو منچي مقرر ٿيو جيڪا نوڪري اسڪولن جي ناظر گولڊ
سمت ڏني -

1857 ۾ ڪمشنر سنڌ جي سيڪريٽريٽ ۾ - بعد ۾ پوليتيڪل سروس ۾
شامل ٿيو - سرڪاري ڪميشن سان گڏ بغداد - دهلي - مڪران - ۽ ڪوئٽا تائين
نوڪري ۾ رهيو سفر ڪندو رهيو - 1896ع ۾ رٽائر ٿي پراڻي سکر پنهنجي
گهر ۾ رهڻ لڳو جت مسجد به آهي -

رهائش پراڻو سکر

لکيل صنفون ۽ ڇپيل

1. خليج نامو 1961

2. مڪرام نامو 1862

پارٽي آزاد پارٽي جيڪا ليبر پارٽي سان مشهور ٿي. 1944ع ۾ ڊراماٽڪ سوسائٽي قائم ڪيائين. 1945ع ۾ انقلاب اخبار سکر مان جاري ڪيائين. 8 مارچ 1949ع بروز اڱاري بنا مقابلي اسپيڪر سنڌ اسيمبلي چونڊجي ويا. 1966ع ۾ آغا بدرالدين خان دراني هاءِ اسڪول جو نالو رکيو ويو جنهن جي بلڊنگ 1955ع ۾ پنهنجي زمين تي پنهنجا 2 لک رپيا ان دور جا خرچ ڪري ٺهرايو هيائين. 22 آڪٽوبر 1949ع تي حج ڪري موٽيا ته حاجي بابا نالي سان مشهور ٿيا. 1951ع ۾ ايوب ڪهڙي جي ڪابينا جي ميمبرن جا لکت ۾ اختلاف ختم ڪرائي صلح نامو ڪئوٽر سان قرآن جي پهرين پيچ تي لڳائي آڻيانه ادب لئبريري ڳڙهي ياسين ۾ رکيو ويو. 1964ع ۾ public internal yeomen social association يعني PIYASA جو بنياد وڌو جنهن بلدياتي اليڪشن ۾ 87 سيٽن مان 75 سيٽون حاصل ڪيون. 8 آگسٽ 1956ع تي نواب انقلاب اخبار جاري ڪيائين. 1958ع جي صدارتي اليڪشن ۾ فاطمه جناح جو ساٿ ڏنائون. اليڪشن ۾ ڏانڊلي ڏسي بيمار ٿي پيا ۽ 1965ع ۾ وفات ڪيائون ڳڙهي ياسين ۾ والد سان گڏ دفن ٿيا.

رهائش: ڳڙهي ياسين

لکڻ جي شروعات: 1935ع

ادبي استاد:

لکيل صنفون: مقالا، ڊراما، سفرناما 8 ڪتاب

ڇپيل مواد: مسافر حجاز 1950ع معاشيات اردو هڪ باب، تحفته الطاهرين فارسي 1956ع جنهن جو سنڌي ترجمو 1990ع.

اڻ ڇپيل مواد: مسافر حجاز اردو، معاشيات اردو، تاريخ سنڌ، دنيا جون زبانون، صلاح الدين ايوبي سنڌي ترجمو، مقالن ۽ مضمونن جو مجموعو.

ايدريس: ڳڙهي ياسين شڪارپور

***

بدر عالم دراني

اصل نالو: آغا بدرالدين احمد خان بارڪڙي دراني

ادبي نالو: بدر عالم دراني

والد جو نالو: آغا شمس الدين خان

ذات: پناڻ

قبيلو: بارڪڙي دراني

ڄم جي تاريخ: 23 مارچ 1912ع

تعليم:

ڪرت: سنڌ اسيمبليءَ جو اسپيڪر، اديب، شاعر، محقق، تنقيدنگار، ڪالم نگار، ڊرامه رائيٽر، جنات المبارڪ باغ قائم ڪيائين جتي سماجي تنظيم جو ڪم ادب ۽ تاريخ تي بحث جو سلسلو جاري رکيو. هفتيوار اخبار پيغام صلح، رسالو آڻيانه ادب به جاري ڪيا. 1935ع ۾ هندو مسلم فساد دوران هندن سڪن کي ڳڙهي ياسين وٺي اچي پناهه ڏني جنهن تي سنڌ جي گورنر سر گرهام ۽ ليڊي گرهام آفريڻ نامو ۽ تلوار جو اعزاز ڏنو. پهريان بدر لائبريري بعد ۾ ان جو آڻيانه ادب نالو رکي پير حسام الدين کان 1940ع ۾ افتتاح ڪرايو جنهن ۾ ان وقت 8 هزار ڪتاب ڪيسٽون وڊيو آڊيو رکيون ويون. 1942ع ۾ سنڌو درياھ ۾ گنڊ پوڻ سبب آس پاس جا ڳوٺ ٻڏي ويا. ان وقت ماڻهن جي هر قسم جي دل کولي مدد ڪيائين جنهن تي پڻ ان وقت جي گورنر سر هيوگ ڊو ۽ ليڊي ڊو 6 فيبروري 1943ع ۾ آفريڻ نامو ۽ تلوار اعزاز ۾ ڏني. ان دوران سياسي

شهباز خان دراني

اصل نالو: خدا بخش خان دراني

ادبي نالو: شهباز خان دراني

والد جو نالو: حافظ محمد خان

ذات: دراني پناڻ

قبيلو: پڙهانگ

ڄم جي تاريخ: 31 ڊسمبر 1935 ع

وفات: 21 آڪٽوبر 1917 ع

تعليم: گريجوئيٽ سول انجنيئر 19 گريڊ ۾ رٽائر

ڪرت: شاعر، اديب، ڊراما رائيٽر، اداڪاري، سداڪاري، ٽي وي، ريڊيو، اسٽيج
ڏهن زبانن کان وڌيڪ زبانن تي عبور هيس. سنڌي، اردو، پشتو، پنجابي،

سرائڪي، بلوچي، انگريزي، ٿري، عربي، لاڙڪي

رهائش: پڙهانگ هائوس نيو سعيد آباد.

اداڪاريءَ جي شروعات: 1968 ع

پهرين سنڌي فلم: رنگ محل

پشتو جي پهرين فلم: يوسف خان شيربانو

فلمن ۽ ڊرامن جو تفصيل: ٻي ٽي وي 250 ڊراما ۽ 500 کان مٿي اردو ۽ ڊراما

سرائڪي ڊرامي، پنجابي ڊرامي ۽ پشتو ڊرامي ۾ ڪريڪٽر

ايڪٽر جو پوري پاڪستان ۽ افغانستان جي فلمن جي ڪرايل فيسٽيول ۾ ايوارڊ

حاصل ڪيائين

هرسال ثقافت کاتو ايوارڊ ڏيندو پيو اچي

سنڌ ميوزيم ڄامشورو ۾ ۽ سنڌ ميوزم حيدرآباد ۾ ڪارنر موجود آهن

ڊاڪٽر غلام حسين پناڻ

اصل نالو: غلام حسين پناڻ

ادبي نالو: ڊاڪٽر غلام حسين پناڻ

ذات: پناڻ

ڄم جي تاريخ: 20 ڊسمبر 1935 ع

تعليم: ايم اي سنڌي فرسٽ ڪلاس فرسٽ پوزيشن، گولڊ ميڊل حاصل

ڪيائين. 1977 ع ۾ ”سنڌي ناول جي ارتقائي تاريخ“ تي پي. ايڇ. ڊي

ڪيائين. پروفيسر سنڌ يونيورسٽي سنڌي ڊپارٽمينٽ

ڪرت: اديب، شاعر، محقق، ادب ۽ تحقيق تي ڪيترائي مقالا لکيا آهن.

رهائش: حسن آباد گڊو بندر حيدرآباد

لکيل صنفون: تحقيقي مقالا ڪتاب

ڇپيل مواد:

اڻ ڇپيل مواد: ڪتاب ۽ مقالا

1. سنڌي ناول جي ارتقائي تاريخ، 2. تحقيق جوفن، 3. شاهه جي ڪلام ۾ هدايتون

شامل آهن، جڏهن ته سندس ٻه ڪتاب 1. سماجي سائنس جا تحقيقي اصول ۽ 2.

ادبي، تاريخي، تحقيق جا اصول، سنڌي لئنگئيج اٿارٽي ڇپائي رهي آهي. ڊاڪٽر

غلام حسين پناڻ کي ”تحقيق جو فن“ ڪتاب تي، پاڪستان اڪيڊمي آف

ليٽرس، 1987 ع ۾ انعام ڏنو. ان کانسواءِ کيس ”شاهه جي ڪلام ۾ تصوف“

مقالو تي پڻ پٽ شاهه ثقافتي مرڪز پاران 1988 ع ۾ انعام ڏنو ويو.

***

ڪريم گل (گل خان)

اصل نالو: ڪريم گل دراني

ادبي نالو: ڪريم گل (گل خان)

والد جو نالو: خدا بخش خان المعروف شهباز خان دراني

ذات: پناڻ

قبيلو: دراني

ڄم جي تاريخ: 25 فيبروري 1959 ع

تعليم: ايم اي پوليٽيڪل سائنس

ڪرت: ڪراچي ڊاڪ ليبر بورڊ (KDLB) ۾ 18 هين گريڊ ۾ ملازمت،

اداڪاري، سداڪاري، ماڊلنگ

رهائش: پڙانگ هائوس نيو سعيد آباد ضلعو مٽياري

اداڪاري جي شروعات: 1980 ع

اداڪاري ۾ استاد:

1. رومانٽڪ استاد: استاد مشتاق چنگيزي

2. فائيت جو استاد: سڌير بلوچ ايراني

3. ڊائلاگ ڊليوري ۾ استاد: موسيٰ ڪليم

4. منهنجو والد به ڊائلاگ ڊليوري ۽ گهڻو ڪجهه شهباز خان دراني سيکاريو ۽

بابو پائي

5. ڪراڻي استاد: دل وارث خان

بلوچي ڊراما، انگريزي ڊراما، ناٽڪ رنگ پوتار بهلول خان ۽ بيشمار پشتو سنڌي انگريزي ۽ پنجابي فلمن ۽ ڊرامن ۾ ڪم ڪيائون. انگريزي فلمن ۾ جناح ۽ ٽرينڪ شامل آهن.

برطانيه پاڪستان جي سهڪار سان ٽرينڪ انگريزي ٽي وي سيريز فلم

ديواني دو ۽ تلاش فلم نديم سان گڏ

دهلوي فلم پروڊڪشن طرفان جناح فلم ۾ خان عبدالغفار خان جو ڪردار

ڪيائين. ٽوٽل 35 فلمن ۾ ڪم ڪيو. رنگ محل، دشمن، جلال چانڊيو، پرو

چانڊيو، جانو ڌاڙيل، غيرت جو سوال، جهان برف گردي هي، تلاش، هانگ ڪانگ

ڪي شعلي، ٽينا، يوسف خان شيربان ۽ آخري گولي وغيره. راڻيءَ جي ڪهاڻي،

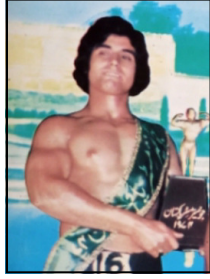
ديوارين، ٽيلي فلم غلام مصطفيٰ، بارود جي جنگ، ڊراما راڻي، وارث، پياسي

ڌرتي، منزلون، مسافر، ڊراما سيريل دشمن، دعا، شانتي وغيره

ايوارڊ: لائيف ٽائيم ايوارڊ، سنڌ اڇيومينٽ ايوارڊ، پشتو ڊراما بيسٽ ايڪٽر ايوارڊ

وغيره.

***

آغا هدايت الله خان (وحيد خان)

اصل نالو آغا هدايت الله خان (وحيد خان)

والد جونالو جان محمد خان

ذات پناڻ

قبيلو اچڪڙي

ڄم جي تاريخ 5 سيپٽمبر 1956

تعليم ايم اي

ڪرت ڪمشنران ڪميٽيڪس

رهائش ڪڙي نواب شڪارپور / ڪراچي ڊفينس -

باڊي بلڊنگ جو استاد آغا منظور احمد شڪارپور ڊائريڪٽر فزيڪل

ايجوڪيشن - ڪلب جونالو نيشنل ايٿليٽڪ سينٽر شڪارپور -

بيو استاد خورشيد حسن خان ڪراچي -

باڊي بلڊنگ ۾ ڪنيل ايوارڊ -

1. مسٽر پاڪستان ايوارڊ

2. سيڪنڊ پوزيشن مسٽر اولمپيا 1976

3. مسٽر پاڪستان ريلوي -

ايڊريس ڪراچي ڊفينس

رابطي لاءِ واٽس اپ نمبر

82366120302

***

اداڪاري ۾ رول: ماڊل، هيرو، سائيڊ هيرو، سپورٽنگ ڪردار وغيره

اداڪاري ۾ ڪيل ڊرامن يا فلمن جو تفصيل:

لڳ ڀڳ 36 ڊرامن ۾ ڪم ڪيو

سنڌي فلم: دهشت، فيصلو ضمير جو، دريا پار

اردو فلم: آنچل اور طوفان

پشتو فلم: آزاد، لاري، جدا جدا

ايڊريس: پڙانگ هائوس دراني نيو سعيد آباد ڊسٽرڪٽ مٽياري

رابطي لاءِ واٽس اپ نمبر: 0345_9993422

***

آغا رفيق

اصل نالو: آغا رفيق احمد خان
ادبي نالو: آغا رفيق
والد جو نالو: آغا محمد انور خان
ذات: پناڻ

قبيلو: بارڪڙي دراني
ڄم جي تاريخ: 23 آگسٽ 1949 ع
تعليم: گريجوئيٽ ان لا 1971 ع پي ايڇ ڊي سنڌ يونيورسٽي
ڪرت: وڪيل، جج
رهائش: ڳڙهي ياسين ڪراچي

چيف جسٽس فيڊرل شريعت ڪورٽ 5 جون 2009 ع کان 4 جون 2014 ع
چيئرمين سنڌ پبلڪ سروس ڪميشن 9 جون 2014 ع کان 15 جنوري
2015 ع چيف اسڪاٽوٽ ڪمشنر پاڪستان بوائز اسڪاٽوٽس
ايسوسيئيشن، فيڊرل لا سيڪريٽري آف پاڪستان 9 مارچ 1908 ع کان 5
جون 1909 ع جسٽس هاءِ ڪورٽ آف سنڌ 14 ڊسمبر 1907 ع کان 9
آڪٽوبر 1909 ع

ايڊريس:
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر:
اي ميل:

***

لالا اسد

اصل نالو: لالا اسدالله خان
راند جو نالو: لالا اسد
والد جو نالو: عبداللہ خان
ذات: پناڻ
قبيلو: پڙانگ

ڄم جي تاريخ: 01 مارچ 1955 ع
تعليم: ميٽرڪ
ڪرت: زمينداري، هيلٿ ڪلب
رهائش: گهوٽڪي

ورزش جي شروعات: 1973 ع
ورزش ۾ استاد: غلام رسول پهلوان
ڪرت: ورزش، باڊي بلڊنگ، باڪسنگ
ڪنيل ايوارڊ: سنڌ گولڊ ميڊل 1991 ع، پاڪستان اعزازي گولڊ ميڊل
1993 ع، ايران ۾ پاڪستان جو مينيچر ٿيو، ملڪي ڪوچ رهيو هن وقت به
ڪوچنگ سينٽر مفت ۾ هلائي رهيو آهي.
ايڊريس: محلا تندو شهباز خان پناڻ نزد سيشن ڪورٽ گهوٽڪي تعلقه ضلع
گهوٽڪي

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03337125941

***

آغا عمران

اصل نالو: عمران الحق
ادبي نالو: آغا عمران
والد جو نالو: ڊاڪٽر بشير احمد شاد
ذات: پناڻ
قبيلو: مغل
ڄم جي تاريخ: 7 آگسٽ 1980 ع
تعليم: ايم. اي (سنڌي ادب فرسٽ ڪلاس ٿرڊ پوزيشن)، ايم اي (سوشالاجي)
ايل ايل ايم
ڪرت: جُڳ سنڌ جو ڊيشري
رهائش: گهر نمبر 14 احسن-2 سچل ڪالوني لاڙڪاڻو
لکڻ جي شروعات: 1994 ع کان
ادبي استاد: ڊاڪٽر بشير احمد شاد ۽ ڊاڪٽر احسان دانش
لکيل صنفون: نثر - ڪهاڻيون ۽ مضمون
ڇپيل مواد: تقريبن 25 ڪهاڻيون (15 ڪهاڻيون ٻاراڻو ادب) ۽ 20 کن مضمون
اڻ ڇپيل مواد: 2 ڪتابن جو مواد
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03322222584
اي ميل: imranulhaqagha@gmail.com

***

آغا

اصل نالو: غضنفر علي
ادبي نالو: آغا
والد جو نالو: غلام مزمل
ذات: پناڻ
قبيلو: دراني
ڄم جي تاريخ: 23 ڊسمبر 1972 ع
تعليم: ايم ايس سي ايگريڪلچر ايل ايل بي
ڪرت: وڪالت هاءِ ڪورٽ
رهائش: آغا منزل
لکڻ جي شروعات: 1990 ع
ادبي استاد: ڊاڪٽر غلام نبي سڌايو
لکيل صنفون: شاعري، تنقيد، ڪالم
ڇپيل مواد: سنڌي اخبارن ۽ رسالن ۾
اڻ ڇپيل مواد: هڪ ڪتاب
ايڊريس: آغا منزل جي پي او محلا جيڪب آباد
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03337344556
اي ميل: ghazanpathan@gmail.com

***

زمان دراني

نالو: محمد زمان

ادبي نالو: جوهر۔ مشهور نالو زمان دراني

والد جو نالو: محمد نعيم خان دراني

ذات: پناڻ

قبيلو: يوسف ڙئي دراني

ڄم جي تاريخ: 27 آڪٽوبر 1960

جنم جو هنڌ: گهوٽڪي

اعزاز/ ايوارڊ:

1. بيسٽ پرفارمنس ايوارڊ. اقوام متحده جي سيڪريٽري جنرل ڪوفي عنان جي هٿان مليو.
2. پوليس C C I ايوارڊ پوليس جو وڏي کان وڏو ايوارڊ مليو. جيڪو ان دفعي مختلف سالن ۾ مليو جيڪو هر دفعي آءِ جي سنڌ ڏنو. ڪنهن به ايترا دفعي اهو ايوارڊ ناهي ڪيو.
3. PPM ايوارڊ ميڊل پوليس.

اصل نالو: اقبال ترين

ادبي نالو: اقبال ترين

والد جو نالو:

ذات: پناڻ

قبيلو: ترين دراني

اقبال ترين

ڄم جي تاريخ: 3 جنوري 1950 ع

تعليم: سنڌ يونيورسٽيءَ مان اليڪٽريڪل انجنيئرنگ ۾ گريجوئيشن بعد آمريڪا پڙهڻ لاءِ ويو، جتي هن هارورڊ يونيورسٽيءَ مان بزنس ائڊمنسٽريشن ۾ پوسٽ گريجوئيشن ڪئي ۽ ڪيليفورنيا ڪوسٽ يونيورسٽيءَ مان ايم. بي. اي ڪيائين. ان کانسواءِ ڪمپيوٽر پروگرامنگ ۽ ٽيلڪميونيڪيشن ۾ پڻ ڪورس ڪيائين.

ڪرت: اقبال ترين شاگرديءَ واري دور کان وٺي سياسي ۽ سماجي سرگرمين ۾ مصروف رهيو ۽ هڪ دور ۾ ”Sindh Monitor“ جي ايڊيٽنگ به ڪيائين. ان کانسواءِ پاڪستان ٽيليويزن جي شروعاتي دور وارن ڊرامن ۾ ڪم ڪندي اداڪاريءَ ۾ پنهنجا جوهر ڏيکاري ڪيترائي پي. ٽي. وي جا ايوارڊ ڪيائين. هن انساني حقن جي پرچار سان گڏ، قومي تحريڪن ۾ به ڀرپور حصو ورتو آهي ۽ جمهوري حقن لاءِ جاکوڙ بندڙن جي حمايت ڪندو رهي ٿو. اقبال ترين، جيئي سنڌ اسٽوڊنٽس فيڊريشن جو باني ميمبر آهي. اقبال ترين آمريڪا ۾ رهندڙ سنڌين جي نمائنده تنظيم ”سانا“ (Association of North Sindhi America) جو صدر به رهي چڪو آهي، اڄڪلهه هو ورجينيا (آمريڪا) ۾ رهائش پذير آهي ۽ هن وقت اتي قائم ڪيل فورم ”Forum for Justice & Democracy in Pakistan“ جو صدر پڻ آهي. رهائش: اصل شڪارپور، اڄڪلهه هو ورجينيا (آمريڪا) ۾ رهائش پذير آهي.

***

عباس پناڻ

اصل نالو: غلام عباس

ادبي نالو: عباس پناڻ

والد جو نالو: غلام مصطفيٰ

ذات: پناڻ

قبيلو: دراني

ڄمڻ جي تاريخ: 03_03_1965

تعليم: بي اي

ڪرت: صحافت

رهائش: ڪراچي

لکڻ جي شروعات: 1992ع

ادبي استاد: بيدار جعفري

لکيل صنفون: ڪالم، خبرون

چپيل مواد: سنڌي اخبارون

ايدريس: شاهنواز ڳوٺ پيري ڪراچي

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03002995980

اي ميل: abaspathan786@gmail.com

***

4. يو. اين. او. ڪمشنر UNDM، ايوارڊ ڏنو لائبريا، ويسٽ آفريڪا.

5. ڪرائيم نيوز ايوارڊ آءِ جي سنڌ ڏنو.

6. آل پاڪستان گولڊ ايسوسيئيشن طرفان ايوارڊ مليو.

7. بين الاقوامي تنظيم ايدس مهم جو ميمبران جو ايوارڊ

نوڪري پوليس ۾، ايس. ايڇ. او بعد ۾ ڊي ايس پي هن وقت رٽائرڊ.

تعليم: ايم اي پوليٽيڪل سائنس. ايم اي. انگريزي ادب

چپيل مواد: جوهر معلومات، انٽرويو، اخبارن ۾ رسالن ۾ ۽ انٽرنيشنل رسالن ۾

انٽرويو چپيل آهن.

اڻ چپيل: شاعري، ڪتاب ياد رفتگان (اردو)، انگريزي

ترجمي سان Celiberaties who departed

ان کان علاوه، جنرل ناليج، ڊبيٽ، راڳ رنگ سان چاهه آهي.

رهائش: ڊفينس فيز VIII ڪراچي.

***

اصل نالو: آغا سعيد احمد

آغا سعيد

ادبي نالو: آغا سعيد

والد جو نالو: آغا مقبول احمد پناڻ

ذات: پناڻ

قبيلو: مغل

ڄم جي تاريخ: 15 نومبر 1963 ع

تعليم: ڊپلوما آف ايسوسيئيشن انجنيئر ان اليڪٽريڪل ٽيڪنالاجي

ڪرت: گورنمينٽ ملازم

رهائش: شڪارپور / ڪراچي

لکڻ جي شروعات: 1979 ع

ادبي استاد: سمورا اديب

لکيل صنفون: شاعري

ڳايل شاعري: استاد وحيد علي، رحمت علي ميراڻي، ذوالفقار علي، ريڊيو

پاڪستان حيدرآباد، پي ٽي وي، ڪمپوزر پي ٽي وي، حيدرآباد ريڊيو، ادبي

سوشل پروگرامن ۾

ڇپيل مواد: مختلف سنڌي اخبارن، رسالن ۾ اردو شاعري ماه نور ۾ ڇپي

اڻ ڇپيل مواد: هڪ ڪتاب

ايڊريس: ڪٽري نواب خان شڪارپور

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 0333719888

اي ميل: aghasaheed26@gmail.com

***

اصل نالو: پير بخش پناڻ

پير بخش پيرل پناڻ

ادبي نالو: پير بخش پيرل پناڻ

والد جو نالو: محمد عالم خان

ذات: پناڻ

قبيلو: عبدالله خيل

ڄم جي تاريخ: 21 ڊسمبر 1954 ع

تعليم: ايم اي اڪنامڪس ايم اي جرنلزم

ڪرت: سنڌي ادبي بورڊ ۽ تعليم کاتي مان رٽائر، والي بال ڪيڏڻ

رهائش: سنڌي پناڻ ڳوٺ حسين آباد حيدرآباد

لکڻ جي شروعات: 1980 ع

ادبي استاد: در محمد پناڻ ۽ امر جليل کان متاثر

لکيل صنفون: شاعري، ڪالم، ترجما، ڪهاڻيون، تنقيد، تبصرا، انٽرويو، شهيد

هوش محمد شيدي ويلفيئر آرگنائيزيشن هلائڻ، آئي ڪيمپ لڳرائڻ، انڊس

ڊولپمينٽ آرگنائيزيشن طرفان. هوشو پچار پرڇو ڪيڏڻ. پارس رسالي ۾ ڪم

ڪرڻ.

ڇپيل مواد: ڪالم، شاعري، تنقيد، جائزا وغيره

اڻ ڇپيل مواد: هڪ ڪتاب جيترو

ايڊريس: سنڌي پناڻ ڳوٺ گهر نمبر 39 حسين آباد حيدرآباد

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03332627391، 03468787899

03043058577

اي ميل:

***

ساحل

اصل نالو: رياض احمد
ادبي نالو: ساحل
والد جو نالو: حب الرحمان
ذات: پناڻ
قبيلو: سردار خيل
ڄم جي تاريخ: 14 مئي 1982 ع
تعليم: ايم اي اردو
رهائش: بدين اتفاق ڪالوني حيدرآباد روڊ بدين
لکڻ جي تاريخ: 2015 ع
ادبي استاد: اشتياق احمد (جهنگ)
لکيل صنفون: ٻارن لاءِ مضمون
ڇپيل مواد: هفتيوار رسالو بچون ڪا اسلام
اي ميل: sahelriazkhan@gmail.com
واٽس ايپ نمبر: 0333_2529588

***

اجنبی افضل

اصل نالو: آغا شير افضل خان
ادبي نالو: اجنبی افضل
والد جو نالو: آغا محمد يوسف خان
ذات: پناڻ
قبيلو: سدوزئي
ڄم جي تاريخ: 10 مئي 1960 ع
تعليم: بي اي (آنرز)، ايم اي پولٽيڪل سائنس، يونيورسٽي آف ڪراچي
ادبي استاد: قاضي اختر مورائي، سائين جمال الدين مومن
لکيل مواد: سياسي سماجي جوڙجڪ تي تنقيدي جائزو ۽ تبصرا
لکڻ جي شروعات: 1977 ع
ڇپيل مواد: سنڌي اخبارون سوشل ميڊيا وغيره
اڻ ڇپيل مواد: ٽي ڪتاب چوٿين سوانح عمري
ايڊريس: A1273 گلشن حديد فيز 11 بن قاسم ٿاڻون ملير ڪراچي
فون نمبر: 03069155471
واٽس ايپ نمبر: 0333_3783436

***

آغا وقار

اصل نالو: وقار حسين دراني
ادبي نالو: آغا وقار
والد جو نالو: آغا ممتاز حسين دراني
ذات: پناڻ
قبيلو: دراني
ڄمڻ جي تاريخ: 01 آڪٽوبر 1957 ع
تعليم: ايم اي ايل ايل بي
ڪرت: پروفيسر
رهائش: دراني پاڙو ڳڙهي ياسين
لکڻ جي شروعات: 1981 ع
ادبي استاد: آغا ممتاز دراني
لکيل صنفون: غزل، نظم، گيت
چاپيل مواد: برڪ، پروڙ، لطيف ڊائجسٽ نمبر 7
اڻ چاپيل مواد: گهر ۾ موجود
ايدريس: آغا وقار دراني، دراني پاڙو ڳڙهي ياسين
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03022881166
اي ميل:

***

آغا عليگ

اصل نالو: آغا عبدالنبي
ادبي نالو: آغا عليگ
والد جو نالو: آغا گل حسن خان
ذات: پناڻ
قبيلو: دراني
ڄمڻ جي تاريخ: 16 مارچ 1903 ع
تعليم: شروعات گمبٽ، ميٽرڪ خيرپور، بي اي آنرز علي ڳڙھ يونيورسٽي
1924 ع
ڪرت: فارسي استاد، مختيارڪار، 1955 ع ۾ روينيو سيڪريٽري، ڪمشنر،
رٽائرمينٽ بعد لاهور گورنمينٽ جو صلاحڪار، صوبائي پبلڪ سروس ڪميشن
جو ميمبر، تياسافيڪل سوسائٽي شڪارپور جو روح روان
رهائش: شڪارپور
لکڻ جي شروعات: 1915 ع
ادبي استاد: آغا غلام نبي آغا صوفي جيڪو سندس وڏو ڀاءُ به هو
لکيل صنفون: شاعري، ڪهاڻي، ڊراما، راڳ
چاپيل مواد: 10 ڪتاب
اڻ چاپيل مواد: خاندان وٽ، سنڌي ادبي بورڊ
ايدريس: شڪارپور

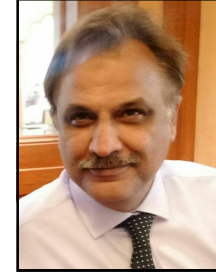
***

حق

اصل نالو: آغا حق نواز
ادبي نالو: حق
والد جو نالو: شاهنواز
ذات: پناڻ
قبيلو: دراني
ڄمڻ جي تاريخ: 20 جون 1969 ع
تعليم: پي ايڇ ڊي
ڪرت: تعليمي انتظام سنڀالڻ
رهائش: شڪارپور
لکڻ جي شروعات: 1997 ع
ادبي استاد: شمس الدين عظيمي
لکيل صنفون: ترجمو، مضمون، رسرچ ڪالم
ڇپيل مواد: ترجمو لوح و قلم از خواجہ شمس الدين عظيمي
اڻ ڇپيل: مواد هڪ ڪتاب
ايدريس: ڪڙي عطا محمد شڪارپور
موجوده: A_408 شمیل ڪامپليڪس فيز 2 موسميات ڪراچي
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03312708687
اي ميل: mhshikarpur@gmail.com

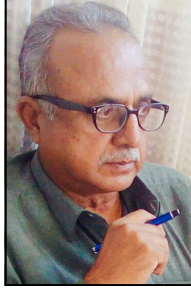
**

آغا انعام الله

اصل نالو: آغا انعام الله
ادبي نالو: ساڳيو
والد جو نالو: آغا امان الله
ذات: پناڻ
قبيلو: غوڙه خيل بابڙ
ڄمڻ جي تاريخ: 05 اپريل 1965 ع
تعليم: ايم بي بي ايس، ايم ايس سي
ڪرت: ميڊيڪل ڊاڪٽر، پبلڪ هيلٿ اسپيشلسٽ
رهائش: ڪراچي، سلطان ڪوٽ، ضلع شڪارپور
لکڻ جي شروعات: 1978 ع
ادبي استاد: ڪوبه نه، مرحوم علي احمد بروهي صاحب سان ڪچهريون
لکيل صنفون: ناوليت، شارٽ اسٽوري، آرٽيڪل
ڇپيل مواد: ذاتي بلاگ drkhaninamagha.blogspot.com
ايدريس: بي اسٽريٽ 17، خيaban محافظ، ڊي ايڇ اي فيز 6 ڪراچي 1/116
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03366871949
اي ميل: drkhaninamagha@gmail.com

**

منظور علي پناڻ منياڻوي

ادبي نالو: منظور علي پناڻ منياڻوي

والد جو نالو: احمد نواز

ذات: پناڻ

قبيلو: پناڻ

ڄمڻ جي تاريخ: 18 نومبر 1958 ع

تعليم: بي اي، بي ايڊ

ڪرت: سرڪاري ملازم

رهائش: منياڻي ضلع نوشهروفيروز

لکڻ جي شروعات: 1987 ع

ادبي استاد: ڪو به نه

لکيل صنفون ۽ ڇپيل: گرامر ڪمپوزيشن ۾ لکيل پنج ڪتاب، ايڊيٽر

پربڪٽيڪل جنرل

سنڌي اردو بلوچي

سنڌي گرامر ويا ڪرڻي

ليٽس لرن

ٽينس وٽ انگلش سنڌي رولس

انٽر نيشنل انگلش لينگويئج بوڪ ان سنڌي

عبدالجبار ”جوش“

اصل نالو: عبدالجبار

ادبي نالو: عبدالجبار ”جوش“

والد جو نالو: شفيق محمد

ذات: سنڌي پناڻ

قبيلو: دراني

ڄمڻ جي تاريخ: 21 اپريل 1968 ع

تعليم: مئٽرڪ (بي ٽي سي)

ڪرت: پرائمري استاد

رهائش: منياڻي ٽائون

لکڻ جي شروعات: سال 1986 ع

ادبي استاد: سائين الهنواز ”رڪڻائي“

لکيل صنفون: غزل ۽ نظم ٻين ڪيترين ئي صنفن تي طبع آزمائي.

ڇپيل مواد: تاساريون آسون (شاعري)، گلن سرهاڻ آندي آ (گڏيل شعري

مجموعو)، لفظن جي سوجهري ۾ (گڏيل شعري مجموعو)

اڻ ڇپيل مواد: ٻن ڪتابن جيترو

اڏيس: عبدالجبار ”جوش“ پناڻ ٽپال گهر منياڻي تعلقه ضلع نوشهروفيروز

واٽس ايپ نمبر: 03083246351

***

عبدالحميد پناڻ

اصل نالو: عبدالحميد پناڻ

ادبي نالو: ساڳيو

والد جو نالو: حاجي محمد پناڻ

ذات: پناڻ

قبيلو: عبدالله خيلي

ڄم جي تاريخ: 15 جون 1956 ع

تعليم: ايم اي عربي ۽ اسلاميات

ڪرت: سنڌ ٽيڪسٽ بوڪ بورڊ ڄامشورو ۾ عربي ۽ اسلاميات جو سبجيڪٽ

اسپيشلسٽ، پڙهڻ، پڙهائڻ مدرسي حيدرآباد

رهائش: حيدرآباد، اصل گهوٽڪي

لکڻ جي شروعات: 1985 ع

ادبي استاد: محمد اسماعيل پناڻ

لکيل صنفون: ريسرچ، مقالا

ڇپيل مواد: 1. سنڌي پناڻ

اڻ ڇپيل مواد: الڪوراللطيف في حيات مولا عبداللطيف عربي ۾ لکيل ڪتاب

ڇپائي هيٺ

ايڊريس: حيدرآباد مدرسو، اصل گهوٽڪي

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 0303_7540004

***

فرڪس پريڪٽيڪل جنرل ميٽرڪ

ڪيمسٽري پريڪٽيڪل جنرل ميٽرڪ

بائيو لاجي پريڪٽيڪل جنرل نائين ڪلاس، مختلف ميگزين ۾ اخبارن ۾

پنج سالا انگريزي بي اي ڀارت وٺ ۽ ٿو

چندن

اڻ ڇپيل مواد: ورلڊ آف ورڊ

ايڊريس: فليٽ نمبر 12، ٿرڊ فلور پٽائي لڳڙي اپارٽمينٽ نزد عاصم ڪليڪ

مين روڊ عاصم آباد حيدرآباد

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03113027531

اي ميل: manzoorpathanmithyani@gmail.com

***

جنيد پناڻ

اصل نالو: انجنيئر آغا جنيد احمد پناڻ

ادبي نالو: جنيد پناڻ

والد جو نالو: الطاف احمد

ذات: پناڻ

قبيلو: پاليزئي

ڄم جي تاريخ: 07 جنوري 1987 ع

تعليم: بي اي سافت ويئر، ايم اي انگلش، ايل ايل بي

ڪرت: جي ايس ٽي استاد

رهائش: سلطان ڪوٽ

لکڻ جي شروعات: 2001 ع

ادبي استاد: آغا در محمد پناڻ

لکيل صنفون: شاعري، مضمون

ڇپيل مواد: سووينيئر مهراڻ يونيورسٽي ڄامشورو، نئين لائٽ 4 ۽ 5 ڪٽي

اڻ ڇپيل مواد: شاعري

ايڊريس: سلطان ڪوٽ ضلعو شڪارپور

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03337271586

اي ميل junaid.pathan.sultankot@gmail.com

***

محمد اسماعيل پناڻ

اصل نالو: محمد اسماعيل پناڻ

ادبي نالو: ساڳيو

والد جو نالو: حاجي محمد پناڻ

ذات: پناڻ

قبيلو: عبدالله خيلي

ڄم جي تاريخ: 1954 ع

تعليم: ايم اي سنڌي

ڪرت: پڙهڻ، انگريزي تيوشن پڙهائڻ

رهائش: سکر، اصل گهوٽڪي

لکڻ جي شروعات: 1990 ع

ادبي استاد: ذاتي مطالعو

لکيل صنفون: ريسرچ، مقالا

ڇپيل مواد: 1. ترجمو سنڌ جي تاريخ از سليمان ندوي، 2. سنڌي پناڻ

اڻ ڇپيل مواد: 1. الڪوراللطيف في حيات مولا عبداللطيف عربي ۾ لکيل

ڪتاب ڇپائي هيٺ

2. براهوي زبان جو گرامر

ايڊريس: سکر، اصل گهوٽڪي

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 0335_3204199

***

قمر

اصل نالو: فقير قمر الدين پناڻ
ادبي نالو: قمر
والد جو نالو: علي بخش پناڻ
ذات: پناڻ
قبيلو: دراني
ڄم جي تاريخ: 1952 ع
تعليم: پنج درجا
ڪرت: پيش امام، لوهار، شاعر
رهائش: همائو ڳوٺ تعلقو ڪنڊيارو
لکڻ جي شروعات: 1964 ع
ادبي استاد: محمد ابراهيم سولنگي
لکيل صنفون: نعت، سگهڙاپ، شاعري
چپيل مواد: نه
اڻ چپيل مواد: هڪ ڪتاب
ايڊريس: ڪريم شاهه ڪالوني ڪنڊيارو
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 0312_3546318

***

شڪيل ”جان“ پناڻ

اصل نالو: شڪيل احمد پناڻ
ادبي نالو: شڪيل ”جان“ پناڻ
والد جو نالو: سڪندر علي خان
ذات: پناڻ
قبيلو: علي زئي
ڄم جي تاريخ: 9 جون 1978
تعليم: ايم اي - بي ايس سي (آنرس)
ڪرت: واپدا کاتي ۾ ملازم
رهائش: شڪارپور
لکڻ جي شروعات: 1998 ع
ادبي استاد: نذير احمد ”نذير“ ڏيهو
لکيل صنفون: شاعري
چپيل مواد: سنڌ جي مختلف رسالن ۾
اڻ چپيل مواد: موجود
ايڊريس: شڪارپور
رابطي لاءِ واٽس ايپ: 0300_377706
اي ميل: ahmed.shakeelkhan80@gmail.com

***

برڪت خان

اصل نالو: برڪت علي خان
 راند جو نالو: برڪت خان
 والد جو نالو: امداد علي خان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: قصير زئي
 ڄم جي تاريخ: 03 جون 1978 ع
 تعليم: گريجوئيٽ
 ڪرت: سرڪاري ملازم
 رهائش: گهوٽڪي
 ورزش جي شروعات: 1988 ع
 ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان
 ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ
 ڪنيل ايوارڊ: سلور، پاڪستان گولڊ ميڊڪل، گولڊ ميڊل، سلور ميڊل، سنڌ ميڊل
 ايڊريس: محلاتندو شهباز خان پناڻ گهوٽڪي تعلقه ضلع گهوٽڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03003269098

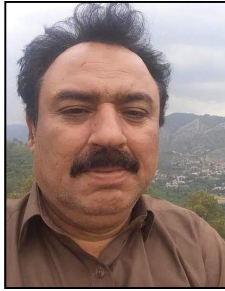
**

الهورايو

اصل نالو: الهورايو
 ادبي نالو:
 والد جو نالو: غلام قادر
 ذات: پناڻ
 قبيلو: ڪاڪڙ
 ڄم جي تاريخ: 31 مارچ 1967 ع
 تعليم: انٽرميڊيٽ
 ڪرت: استاد
 رهائش: مانجهي پور
 لکڻ جي شروعات:
 ادبي استاد: عاشق بلوچ
 لکيل صنفون: نعت، گيت، غزل
 ڇپيل مواد: ڪوبه نه
 اڻ ڇپيل مواد: هڪ ڪتاب جيڪو ڇپجي پيو
 ايڊريس: پوسٽ آفيس مانجهي پور ضلع صحبت پور بلوچستان
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03490640392
 اي ميل:

**

انجنیئر وقار احمد

اصل نالو: وقار احمد یوسفزئي
 ادبي نالو: انجنیئر وقار احمد
 والد جو نالو: واحد بخش خان (ممتاز قزلباش جو پيءُ اي هيو)
 ڏاڏو عبدالحڪيم خان 1920 ع ۾ برٽس آرمي ۾ هو. قزلباش جي سي ايم سان گڏ آيو.
 ذات: پناڻ
 قبيلو: يوسفزئي ڊلڙا قبيلو
 ڄم جي تاريخ: 16 جنوري 1971 ع
 تعليم: گورنمينٽ ڪاليج آف ٽيڪنالاجي مان D.A.E مڪينڪل. شاھ عبداللطيف يونيورسٽي مان بيٽيڪ ۽ ايم اي 1993 ع ڪميشن ڪئي.
 پوليس کاتي ۾ اسٽينو گرافر رهيو. هر ضلعي جي ايس ايس پي سان استاف آفيسر رهيو آهيان، ڊي آءِ جي ۽ آءِ جي سان
 ڪرت: انجنیئر، پوليس آفيسر
 ٽيڪنيڪل ريسرچ
 دنيا جي عظيم ۽ جديد ايجادات
 1. ڪارن آن واٽر انسٽيٽوٽ آف فاسل فيوز جنهن جي ذريعي گاڏي پيٽرول بدران پاڻيءَ تي هلنديون

صادق خان

اصل نالو: محمد صادق
 راند جو نالو: صادق خان
 والد جو نالو: پيرل خان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: قصيرزئي
 ڄم جي تاريخ: 02 فيبروري 1967 ع
 تعليم: گريجوئيٽ
 ڪرت: سرڪاري ملازم
 رهائش: گهوٽڪي
 ورزش جي شروعات: 1984 ع
 ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان
 ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ
 ڪنيل ايوارڊ: سنڌ 2. گولڊ ميڊل، 2. سيلور، 2. برونز پاڪستان برونز ميڊل
 ايڊريس: محلاتنڊو مسو خان پناڻ گهوٽڪي تعلقه ضلع گهوٽڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر:

آغا ثناء الله

اصل نالو: آغا ثناء الله پناڻ

ادبي نالو: آغا ثناء الله

والد جو نالو: آغا غلام مرتضيٰ

ذات: پناڻ

قبيلو: بابڙ

ڄم جي تاريخ: 24 ڊسمبر 1956 ع

تعليم: ايم اي اڪنامڪس

ڪرت: زمينداري

رهائش: سلطان ڪوٽ، حيدرآباد

ڳائڻ جي شروعات: 1966 ع

راڳداري جو استاد: احمد بخش بدوي

ڳايل البم: ٻه عدد

نئون البم: اچي پيو

سال 2002 ع ۾ سوشل ورلڊ فورم طرفان بمبئي انڊيا ۾ پرفارم ڪيم

ريڊيو پاڪستان حيدرآباد تي 1985 ع کان هن وقت تائين سلهاڙيل آهيان.

سنڌي چينلن تي ڳائي چڪو آهيان.

بيست سنگر ايوارڊ کي تي اين ڏنو.

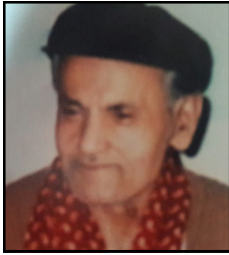
2. پري چوئل موشن مشين جيڪا فري اليڪٽرسٽي جنريٽنگ جنريٽر جيڪو فري اليڪٽرسٽي تيار ڪندو آهي. قدير خان هن ايجاد جي حمايت ڪئي فري اليڪٽرسٽي پوري پاڪستان کي ڏيڻ جو اعلان ڇهن مهينن ۾ پراڻسوس ان لاءِ ڪنهن به حڪومت تعاون نه ڪيو پر ايتو ڪيس داخل ڪيا ويا. ثمر مبارڪ پاڪستان سئنٽيسٽ مخالفت ڪئي هنن ايجادن جي. واٽر ڪٽ سبب 2011 ع کان 2014 ع تي سال ڊسمس ڪيو ويو جنهن بعد ڪورٽ بحال ڪيو.

ايدريس: دسترڪت سوابي ڊويزن مردان ڳوٺ توبي

موجوده ايدريس: محلا ڏهر خيرپور ميرس

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 0300_0865776

***

آغا ممتاز

اصل نالو: مرحوم آغا ممتاز حسين دراني
 ادبي نالو: آغا ممتاز
 والد جو نالو: آغا محمد اعظم خان عاليجان
 ذات: آغا محمد اعظم خان
 قبيلو: دراني پناڻ
 ڄم جي تاريخ: 12 سيپٽمبر 1924 ع
 تعليم: بي اي عليگڙھ
 ڪرت: زميندار
 رهائش: دراني محلا ڳڙھي ياسين
 لکڻ جي شروعات: 1944 ع
 ادبي استاد: ڪيٿلداس فاني
 لکيل صنفون: مضمون شاعري
 ڇپيل مواد: ميراث ڪتاب
 اڻ ڇپيل مواد: سهيڙيل
 ايدريس: دراني محلا ڳڙھي ياسين
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03022881166
 اي ميل:

**

پي ٽي وي، ڪي ٽي اين، مهراڻ، سنڌ ٽي وي، آواز ٽي وي، ڌرتي ٽي وي ٽي گائي
 چڪو آهيان

سڀ کان پهريان نثار بزمي جي ڪلام سان حيدرآباد ريڊيو تي ڳايو
 نوحوان شاعر حسن درس کي سڀ کان پهريان مون ڳايو. شيخ اياز، امداد حسيني،
 تنوير عباسي، اڌل سومرو، رخسانه پريت چنڱ، روبينه ابڙو، منظر حيات،
 عبدالڪريم پلي، وفا پلي ۽ ٻين کي گائي چڪو آهيان. ڪمپوزيشن سجي
 منهنجي پنهنجي ٿيل هوندي آهي.

ايدريس: هائوس نمبر پي 138 حيدر بخش جتوئي چوڪ نارٿ قاسم آباد فيز 2
 حيدرآباد سنڌ

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03332721967

**

خالد حسين

اصل نالو: خالد حسين
ادبي نالو: قمر
والد جو نالو: معزالدين خان پناڻ
ذات: پناڻ
قبيلو: ترين
ڄم جي تاريخ: ڪرت
تعليم: ميٽرڪ
ڄم جي تاريخ: 15 جنوري 1965 ع
ڪرت: زمينداري
رهائش: پراڻا زرخيل
لکڻ جي شروعات: 1996 ع
ادبي استاد: آغا نور محمد پناڻ
لکيل صنفون: شاعري، ڪهاڻي، تاثراتي ورڪ
ڇپيل مواد: ڪوبه نه
اڻ ڇپيل مواد: ٽي ڪتاب
ايدريس: پوسٽ آفيس سلطان ڪوٽ ڳوٺ پراڻو زرخيل ضلع شڪارپور
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03003822697

***

آغا ظفر

اصل نالو: ظفر خان آغا
ادبي نالو: آغا ظفر
والد جو نالو: مرحوم ڊاڪٽر محمد عظيم خان آغا
ذات: پناڻ
قبيلو: دراني
ڄم جي تاريخ: پهرين اپريل 1966 ع
تعليم: بي اي آنرز ايم اي (آءِ آر)
ڪرت: ڪاروباري
رهائش: حيدرآباد
لکڻ جي شروعات: 2000 ع
ادبي استاد:
لکيل صنفون: شاعري، ڪهاڻي، ناول، ڊراما، ٽي وي تي نشر ٿيل ڊراما، آرٽسٽ،
ڪمپوزر، اسٽيج آرٽسٽ، اداڪار، سڌاڪار، اسٽيج سيڪريٽري، صحافي،
ايڊيٽر، ڪتابن جا مهاڳ
ڇپيل مواد: ڊرامو تاريخ ۽ هيٺ
اڻ ڇپيل مواد: چار ڪتاب
ايدريس: حيدرآباد
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 0300_3249004
اي ميل:

***

جمن دنڌي

اصل نالو: محمد جمن سنڌي پناڻ
 ادبي نالو: جمن دنڌي
 والد جو نالو: محمد بچل
 ذات: پناڻ
 قبيلو: پڙانگ
 ڄم جي تاريخ: 1960 ع
 تعليم: انٽرميڊيٽ
 ڪرت: زمينداري
 رهائش: سجاوڻ وليج جمن سنڌي
 لکڻ جي شروعات: 1972 ع
 ادبي استاد: طالب الموليٰ
 لکيل صنفون: قومي شاعري
 شاعري ڳائيندڙ: انور وسطڙو، سجاد يوسف، الله ڏنو خاصخيلي، الله ڏنو جوڻيجو،
 بادل راهي، بيجل سنڌي، غلام نبي وارثي، شازيه تبسم، تاج مستاني، راجا امير
 حمزه وغيره
 ڇپيل مواد: ڪوبه نه
 اڻ ڇپيل مواد: ٻه عدد ڪتاب
 ايڊريس: جمن سنڌي پوسٽ آفيس سجاوڻ ضلع سجاوڻ
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03103000775

**

شاهد حسين

اصل نالو: شاهد حسين
 راند جو نالو: ساڳيو
 والد جو نالو: محمد سچل خان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: پڙانگ
 ڄم جي تاريخ: 11 جون 1974 ع
 تعليم: انٽرميڊيٽ
 ڪرت: زمينداري، سرڪاري ملازمت
 رهائش: گهوٽڪي
 ورزش جي شروعات: 1988 ع
 ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان
 ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ
 ڪنيل ايوارڊ: سنڌ گولڊ ميڊل، پاڪستان 5 سلور ميڊل
 ايڊريس: محلا تندو شهباز خان پناڻ نزد سيشن ڪورٽ گهوٽڪي تعلقه ضلع
 گهوٽڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03118241538

**

نورالدين پناڻ

اصل نالو: نورالدين پناڻ

ادبي نالو: نورل نمائو

والد جو نالو: علي بخش

ذات: پناڻ

قبيلو: پناڻ

ڄم جي تاريخ: 01 جنوري 1959 ع

تعليم: 5 درجا

ڪرت: لوهر

رهائش: همائو لڳ شهمير ديرو

لکڻ جي شروعات: 10 سالن جي عمر کان

ادبي استاد: محمد عيسيٰ نانگراج

لکيل صنفون: غزل، گيت، وائي، نظم، ڪهاڻي، سگهڙائپ

ڇپيل مواد: ڪوبه نه

اڻ ڇپيل مواد: 2، 3 ڪتاب

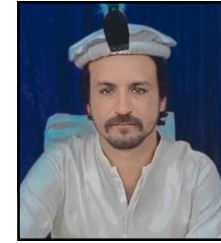
ايدريس: ڳوٺ همائو لڳ شهمير ديرو ڏيه شهمير ديرو پوسٽ آفيس محبت ديرو

تعلقو ڪنڊيارو ضلعو نوشهروفيروز

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03000864143

اي ميل: zameermughal1431@gmail.com

***

عطاءُ الله خان

اصل نالو: عطاءُ الله خان

راند جو نالو: ساڳيو

والد جو نالو: اسدالله خان

ذات: پناڻ

قبيلو: پڙانگ

ڄم جي تاريخ: 26 جولاءِ 1992 ع

تعليم: گريجوئيٽ

ڪرت: زمينداري، هيلٿ ڪلب

رهائش: گهوٽڪي

ورزش جي شروعات: 2008 ع

ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان

ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ

ڪنيل ايوارڊ: سنڌ گولڊ ميڊل 2010، پاڪستان برونز ميڊل

ايدريس: محلا تندو شهباز خان پناڻ نزد سيشن ڪورٽ گهوٽڪي تعلقو ضلع

گهوٽڪي

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03048729326

***

خانہ بدوش

اصل نالو: ضمير احمد مغل
ادبي نالو: خانہ بدوش
والد جو نالو: محمد عالم
ذات: مغل
قبيلو: پناڻ
ڄم جي تاريخ: 15 جون 1993 ع
تعليم: ايم اي اڪنامڪس
ڪرت: لوهر
رهائش: ڪنڊيارو
لکڻ جي شروعات: 2012 ع
ادبي استاد: استاد نورالدين پناڻ
لکيل صنفون: غزل نثري نظم گيت وائي
ڇپيل مواد: ڪافي سارو مئگزين احساس پبلشرز
اڻ ڇپيل مواد: مڪمل ڪتاب
ايدريس: ڪريم شاهه ڪالوني ڪنڊيارو
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03000864143
اي ميل: zameermughal1431@gmail.com

***

محمد منل

اصل نالو: عبدالرحمن
ادبي نالو: محمد منل
والد جو نالو: شفيق محمد پناڻ
ذات: پناڻ
قبيلو: دراني
ڄم جي تاريخ: 25 جنوري 1965 ع
تعليم: ميٽرڪ
ڪرت: لوهر
رهائش: منياڻي
لکڻ جي شروعات: 1984 ع
ادبي استاد: نورالدين پناڻ
لکيل صنفون: ڏور، گجھارت، پهاڪو، عشق، مجاز، نصيحتي پهاڪو، زمانو
سينگار سينگار صدارتي سينگار حمد حضرت علي رضه صحابه جو شان
ڇپيل مواد: ناھي
اڻ ڇپيل مواد: ڪتابي مواد
ايدريس: منياڻي ڊسٽرڪٽ نوشهرو فيروز
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03082755771
اي ميل: zuhaibrehman.,@gmail.com

***

ڪاشف

اصل نالو: محمد ڪاشف

راند جو نالو: ڪاشف

والد جو نالو: محبت خان

ذات: پناڻ

قبيلو:

ڄم جي تاريخ: 29 جنوري 1995 ع

تعليم: انٽرميڊيٽ

ڪرت: دڪاندار، باڊي بلڊنگ

رهائش: گهوٽڪي

ورزش جي شروعات: 2007 ع

ورزش ۾ استاد: شهاب الدين شاه

ڪنيل ايوارڊ: سنڌ سلور ميڊل

ايڊريس: محلاتندو شهباز خان گهوٽڪي ويجهو ڊي ايس پي هائوس گهوٽڪي

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03133160410

***

علي منصور

اصل نالو: علي بخش

ادبي نالو: علي منصور

والد جو نالو: عبدالغني خان

ذات: پناڻ (سنڌي)

قبيلو: دراني

ڄم جي تاريخ: 14 جنوري 1983 ع

تعليم: مئٽرڪ

ڪرت: مزدور

رهائش: گهوٽڪي شهر

لکڻ جي شروعات: 2008 ع کان

ادبي استاد: سڀئي سينئر شاعر

لکيل صنفون: غزل، نظم، وائي، بيت.

ڇپيل مواد: هڪ ڪتاب ”مان تنهنجو لباس آهيان“

اڻ ڇپيل مواد: ٻن ڪتابن جيترو

ايڊريس: ڳوٺ الهوسايو خان پناڻ، ديه ستابو پيو، ضلع گهوٽڪي.

رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 00966551473199

اي ميل: alibuxmansoor786@gmail.com

***

آغا گل رباني پناڻ

اصل نالو: آغا گل رباني پناڻ
 راند ۾ نالو: آغا
 والد جو نالو: آغا گل رحمان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: ترين پناڻ
 ڄم جي تاريخ: 07 نومبر 1976 ع
 تعليم: ايم اي اڪنامڪس، ايم اي انگلش، ايم اي فزيڪل ايجوڪيشن، ايم
 اي ايل ايل بي
 ڪرت: مئنيجر گيمس ڊائريڪٽر اسپورٽس اينگرو ڪيميڪل ڏهرڪي
 رهائش: ٿرمل پاور اسٽيشن گڊو
 ورزش جي شروعات: 1990 ع
 اسپورٽس ٽيچر: محمد حسن بلوچ، لالا اسدالله پناڻ
 ميڊل يا اعزاز: گولڊ ميڊل نيشنل گيمز، بيدمنٽن 3 گولڊ ميڊل سنڌ
 ايڊريس: آفيسرس ڪالوني ٿرمل پاور اسٽيشن گڊو
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03337112536

***

سهيل خان

اصل نالو: سهيل خان
 راند جو نالو: سهيل خان
 والد جو نالو: غلام مصطفيٰ خان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: پڙانگ
 ڄم جي تاريخ: 20 جنوري 1990 ع
 تعليم: گريجوئيٽ
 ڪرت: سرڪاري ملازم
 رهائش: گهوٽڪي
 ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ
 ورزش جي شروعات: 2007 ع
 ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان
 ڪنيل ايوارڊ: سنڌ 1. گولڊ ميڊل، 2. سيلور-1 برونز ميڊل
 ايڊريس: محلاتندو شهباز خان پناڻ گهوٽڪي تعلقه ضلع گهوٽڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03133450509

***

محمد يوسف پناڻ

اصل نالو: محمد يونس پناڻ
 والد جو نالو: محمد يوسف پناڻ
 ذات: پناڻ
 قبيلو: سدوزئي
 ڄم جي تاريخ: پهرين مارچ 1969 ع
 تعليم: گريجوئيشن
 ڪرت: اسپورٽس ٽيچر
 استاد: محمد يعقوب قمبراڻي، عبدالرشيد، اسماعيل سلاس ڪيوبا
 راند ۾ مهارت: باڪسنگ، ڪرڪيٽ، شوتنگ بال
 ڪارڪردگي: انٽرنيشنل ريفري جج باڪسنگ، چيئرمين ريفري جج ڪميشن
 پاڪستان باڪسنگ فيڊريشن، وائيس چيئرمين ڊسٽرڪٽ اسپورٽس
 ڪميٽي گهوٽڪي
 انعامات: ملڪي ايوارڊ
 ملڪن ڏانهن ريفري ٿي وڃڻ: ٿائيلينڊ، انڊونيشيا، ملائيشيا، آذربائيجان،
 ترڪي، نيپال، چائنا وغيره ٽوٽل 47 دفعا وڃڻ ٿيو آفيس طرفان 34، 35، 36،
 نيشنل گيمس باڪسنگ جي موقعي تي ۽ عوامي چيمپيئن شپ ۽ اسپورٽس
 آرگنائيزر
 ايڊريس: سينما روڊ ڏهرڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03337249638
 03022597341

***

اورنگزيب خان

اصل نالو: اورنگزيب خان
 راند جو نالو: ساڳيو
 والد جو نالو: غلام اڪبر خان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: پڙانگ
 ڄم جي تاريخ: 01 مارچ 1977 ع
 تعليم: گريجوئيشن
 ڪرت: پرائيوت ملازم
 رهائش: گهوٽڪي
 ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ
 ورزش جي شروعات: 1993 ع
 ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان
 ڪنيل ايوارڊ: سنڌ 3. گولڊ ميڊل، 4. سيلور، پاڪستان 1. سلور 2 برونز ميڊل
 ايڊريس: محلاتنڊو شهباز خان پناڻ گهوٽڪي تعلقه ضلع گهوٽڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03065579531

***

سميع الله

اصل نالو: سميع الله
 راند جو نالو: ويت لفتنگ
 والد جو نالو: اسدالله خان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: پڙانگ
 ڄم جي تاريخ: 24 نومبر 1982 ع
 تعليم: گريجوٽ
 ڪرت: HBL
 رهائش: گهوٽڪي
 ورزش جي شروعات: 2008 ع
 ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان
 ڪرت: ورزش، ويت ليفٽينگ
 ڪنيل ايوارڊ: سنڌ اولمپڪس گولڊ ميڊل 2009، پاڪستان
 ايڊريس: محلا تنڊو شهباز خان پناڻ نزد سيشن ڪورٽ گهوٽڪي تعلقه ضلع
 گهوٽڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03348880600

**

آغا هدايت الله عرف ياسر علي

اصل نالو: آغا هدايت الله عرف ياسر علي
 والد جو نالو: آغا بشير احمد پناڻ
 ذات: پناڻ
 قبيلو: غلزئي سليمان خيل
 ڄم جي تاريخ: 13 آگسٽ 1987 ع
 تعليم: ماسٽر آف اڪنامڪس ڊبل ايسوسيئيٽ انجنيئر اليڪٽريڪل ۽ سول
 ڪرت: ويت لفتنگ
 رهائش: شڪارپور
 ايوارڊ: ڊبل سلور سنڌ ايوارڊ ويت لفتنگ حاصل ڪيا
 استاد: عبدالوهاب ڪاغذي شڪارپور
 ڪوچنگ استاد: آغا اسد پناڻ گهوٽڪي
 جاب: بي اي اينرجي پرائيوٽ لميٽڊ پارڪو ۾ آپريشن آفيسر شڪارپور ۾
 ايڊريس: شڪارپور سٽي هزاري در نزد گرلس ڪاليج سٽي شڪارپور
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03337112374
 اي ميل: agha.hidayatullah@gmail.com

**

ظهور خان

اصل نالو: ظهور احمد خان
 راند جو نالو: ظهور خان
 والد جو نالو: محمد موسيٰ خان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: پڙانگ
 ڄم جي تاريخ: 01 مارچ 1983 ع
 تعليم: گريجوئيٽ
 ڪرت: پرائيويٽ ملازم
 رهائش: گهوٽڪي
 ورزش جي شروعات: 1993 ع
 ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان
 ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ
 ڪنيل ايوارڊ: پاڪستان سيڪنڊ ۽ ٽرڊ سنڌ گولڊ
 ايڊريس: محلاتندو شهباز خان پناڻ گهوٽڪي تعلقه ضلع گهوٽڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03013836751

***

احسان سنڌي

اصل نالو: احسان خان پناڻ
 ادبي نالو: احسان سنڌي
 والد جو نالو: آغا خدا بخش خان پناڻ
 ذات: پناڻ
 قبيلو: عبداللہ خيل
 ڄم جي تاريخ: 05 جنوري 1989 ع
 تعليم: گريجوئيٽ
 ڪرت: اسڪرپٽ ايڊيٽر مهراڻ ٽي وي نيوز
 رهائش: پناڻ ڳوٺ حسين آباد حيدرآباد
 لکڻ جي شروعات: 2008 ع
 ادبي استاد: امرجليل، نثار ڪوڪر، مجيب ناريجو، فرخ هڪڙو
 ڇپيل مواد: اخبارن ۾ ڏنل ڪوڙ سارا آرٽيڪل
 اي ميل: ahsansindhi0@gmail.com
 ahsansindhi88@gmail.com
 واٽس ايپ نمبر: 03113086625

***

شفيع خان

اصل نالو: شفيع محمد خان
 راند جو نالو: شفيع خان
 والد جو نالو: علي بخش خان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: پڙانگ
 ڄم جي تاريخ: 01 فيبروري 1978 ع
 تعليم: گريجوئيٽ
 ڪرت: پرائيوت ملازم
 رهائش: گهوٽڪي
 ورزش جي شروعات: 1992 ع
 ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان
 ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ
 ڪنيل ايوارڊ: سنڌ گولڊ ميڊل 3، پاڪستان سلور ۽ برونز ميڊل
 ايڊريس: محلاتندو شهباز خان پناڻ گهوٽڪي تعلق ضلع گهوٽڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03003123583

**

جهانگیر بدر

اصل نالو: جهانگیر بدر خان
 راند جو نالو: جهانگیر بدر
 والد جو نالو: محمد سچل خان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: پڙانگ
 ڄم جي تاريخ: 20 جون 1991 ع
 تعليم: انٽرميڊيٽ
 ڪرت: پرائيوت ملازم
 رهائش: گهوٽڪي
 ورزش جي شروعات: 2008 ع
 ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان
 ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ
 ڪنيل ايوارڊ: سنڌ، 3 سلور ميڊل، 3 برونز ميڊل
 ايڊريس: محلاتندو شهباز خان پناڻ گهوٽڪي تعلق ضلع گهوٽڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03113127245

**

جمشيد پناڻ

اصل نالو: جمشيد پناڻ
 ادبي نالو: ساڳيو
 والد جو نالو: پروفيسر مشتاق پناڻ
 ذات: پناڻ
 قبيلو: دراني
 ڄم جي تاريخ: 01 جنوري 1999 ع
 تعليم: بيچلرز
 ڪرت:
 رهائش: ڪراچي
 لکڻ جي شروعات: 2017 ع
 ادبي استاد: سائين مشتاق پناڻ
 لکيل صنفون:
 ڇپيل مواد: وقت جي تاريخ (ڪاوش اخبار ۾ مضمون)
 اڻ ڇپيل مواد: ماضي ميڊيا (يوٽيوب چينل)
 ايڊريس: گلشن حديد فيز 2، ڪراچي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03363067569
 اي ميل: jamshedagha12@gmail.com

***

تنوير خان

اصل نالو: تنوير احمد خان
 راند جو نالو: تنوير خان
 والد جو نالو: محمد موسيٰ خان
 ذات: پناڻ
 قبيلو: پڙانگ
 ڄم جي تاريخ: 01 فيبروري 1981 ع
 تعليم: گريجوئيٽ
 ڪرت: پرائيوت ملازم
 رهائش: گهوٽڪي
 ورزش جي شروعات: 1992 ع
 ورزش ۾ استاد: اسدالله پهلوان
 ڪرت: ورزش، ويٽ ليفٽينگ
 ڪنيل ايوارڊ: پاڪستان سيڪنڊ ۽ ٽرڊ سنڌ گولڊ
 ايڊريس: محلاتندو شهباز خان پناڻ گهوٽڪي تعلقه ضلع گهوٽڪي
 رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03337226021

***

آغا آفتاب

اصل نالو: آفتاب جاويد
ادبي نالو: آغا آفتاب
والد جو نالو: لعل بخش
ذات: پناڻ

قبيلو: صدوزئي
ڄم جي تاريخ: 05 جنوري 1986 ع
تعليم: گريجوئيٽس زرعي يونيورسٽي
ڪرت:

رهائش: اوباوڙو ضلعي گهوٽڪي
لکڻ جي شروعات: 2001 ع
ادبي استاد: استاد بخاري
لکيل صنفون: 30
چپيل مواد:

اڻ چپيل مواد: هڪ ڪهاڻي 30 شعر
ايدريس: خانپور محلا اوباوڙو تعلقو اوباوڙو ضلع گهوٽڪي
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03000999714
اي ميل: jawep242@gmail.co

**

طاھر پناڻ

اصل نالو: محمد طاھر پناڻ
ادبي نالو: طاھر پناڻ
والد جو نالو: محمد ايوب پناڻ
ذات: پناڻ

قبيلو: عبدالله خيل
ڄم جي تاريخ: 31 ڊسمبر 1982 ع
تعليم: مئٽرڪ
ڪرت: ڪج به نه

رهائش: گهوٽڪي
لکڻ جي شروعات: 2018 ع
ادبي استاد: ڪوبه نه

لکيل صنفون: ڪهاڻيون
چپيل مواد: ڪهاڻيون
اڻ چپيل مواد: ڪهاڻيون

ايدريس: محلاتنڊو شهباز خان، تعلقه ۽ ضلع گهوٽڪي
رابطي لاءِ واٽس ايپ نمبر: 03033738231
اي ميل: aghatahir55@gmail.com

**

مان يونيورسٽين تي ڪيترا ڪالمر ۽ ملازمن سان ٿيندڙ نا انصافين تي لکيو پر ان جو ڪوبه ڪتاب وغيره جي شڪل نه ڏئي سگهيس.

ملازمن جي حقن لاءِ هلايل جدوجهد دوران وڏيون وڏيون آفرون مليون پر مان ڪڏهن به نه ورتيون ۽ مان جڏهن پهريون دفعو اليڪشن ڪئي ان جي ٽن مهينن بعد 2003 تي ان وقت جي وزيراعليٰ علي محمد خان مهر منهنجي ماسات لعل شاه بخاري جي سفارش تي 17 گريڊ جو آرڊر ان وقت جي وي سي عبدالرحيم ملڪ مون کي گهرائي ڏنو پر مان وٺڻ کان انڪار ڪيو صرف ان لاءِ ته ملازم چوندا ته اهو آرڊر لالي ملازمن جو سودو ڪري ورتو آهي ۽ ان لاءِ مان نه ورتوان وقت جڏهن مان اهو آرڊر نه ورتو ته اتي هن وقت جو رجسٽرار مريد حسين ابويوٽو موجود هيو جيڪو ان وقت 15 گريڊ پر اسٽينو گرافر هيو ۽ اهو هن وقت 20 گريڊ پر آهي ته منهنجو هن وقت ڪهڙو گريڊ هجي ها.

وائس نمبر

03007066996

***

ڪامريد لالا رضا محمد دراني

رضا محمد دراني

ڪامريد لالا رضا محمد دراني

لالا شاه محمد دراني

ذات دراني پناڻ

1962/9/15 خيرپور شهر

شاه عبداللطيف يونيورسٽي جي هڪ گريڊ کان 16 گريڊ جي ملازمن جي سياست ۾ ڇهه دفعا اليڪشن ڪئي جنرل سيڪريٽري منتخب ٿيس ۽ اهو اعزاز مون کان علاوه ٻيو ڪنهن کي به ن آهي تي دفعا سنڌ جي 22 يونيورسٽين جو چيئرمين ٿيس ۽ اهو اعزاز به مون کان علاوه ٻيو ڪنهن کي به نه آهي.

لطيف يونيورسٽي جي سياست مون 2002 کان ڪئي ۽ مون کي يونيورسٽي جي سياست جو ڪوبه شوڪ نه هيو پر ان وقت جي وي سي عبدالرحيم ملڪ ڪنهن غلط فهمي جي بنياد تي پهريان مون کي 14 ٻين ملازمن کي سسپينڊ ۽ پوءِ مون سميت چئن ٻين ملازمن کي ٽرمينٽ ڪيو ۽ الزام اهو هنيو ته مان ٻڌو آهي ته اوهان مون کي گاريون ڏنيون آهن ۽ اسان تي يونيورسٽي اچڻ تي پابندي لڳل هئي ۽ اسان ست مهينا ٽرمينٽ رهيا سي ۽ پوءِ اسان کي سينڊيڪيٽ بحال ڪيو ۽ ان بعد مان سياست ڪئي.

مان 1988/12/15 تي لطيف يونيورسٽي ۾ ڪلارڪ طور ڀرتي ٿيس ۽ 1922/9/15 تي 17 گريڊ ۾ آسٽنٽ ڪنٽرولر جي پوسٽ تي رٽائرڊ ٿيس

شاه محمد دراني

شاه محمد دراني

ولد حسن علي دراني

1924 ۾ پنهنجي پڙهي جي گهر احمد پور شرقيا جي سرور شاه محلي ۾ پيدا ٿيو.

وفات - 5 جنوري 2007

جتي هن ابتدائي تعليم ب اتي حاصل ڪئي جتي ان دور جا اٺ درجا اتي پاس ڪيا ۽ جيئن ته ان دور ۾ وڌيڪ تعليم حاصل ڪرڻ لاءِ بمبي وغيره وڃڻو پوندو هيو ان لاءِ انهن جي والده انهن کي ٻاهر وڃڻ جي اجازت نه ڏني لالا شاه محمد دراني جن جو پڙهڻ تاج محمد خان دراني جو تعلق هڪ ديندار گهراڻي سان هيو جنهن ڪري انهن کي ديني تعليم به ان گهر مان ملي ان ڪري هونماز روزي جا پابند رهيا. اٺ درجا پاس ڪرڻ بعد پنهنجي اباڻي گهر خيرپور شهر موٽي آيا ۽ هن کي ڪجهه وقت کان پوءِ فوج ۾ نوڪري ڪرڻ جو خيال آيو ۽ پنهنجي والده جي منع ڪرڻ جي فوج ۾ شموليت اختيار ڪئي فوج ۾ سال ڏيڍ رهڻ بعد اتان پڇي واپس خيرپور موٽي آيا ۽ ڪجهه وقت کان پوءِ فوجي انهن کي گرفتار ڪرڻ جي لاءِ گهر پهتا ۽ پوءِ لالا شاه محمد انهن سان مليو ۽ هڪ هڪ سان هٿ ملائيندي آخري سپاهي سان هٿ ملائي انهن کان پڇي وڃڻ ۾ ڪامياب ٿيا ۽ وري فوجين کي هٿ نه آيو ۽ وري فوجي به نه آيا.

لالا نواز علي خان پناڻ

نواز علي خان

مشهور لالا نواز علي خان پناڻ

ولد شاهنواز خان

دراني پناڻ

ڄم 1910، وفات 1950

سنڌ جو پهريون نمبر ملهه ڪيترائي ملهه سندس اوطاق تي ملهه سڪندا رهيا. جن جي مانيءَ جو ڪير مڪڻ جو بندوبست هو پاڻ ڪندو هيو. گهر ۾ به تنور هوندا هيا. پاڙي محل بچل شاهه جون عورتون ۽ نياڻيون انهن تنورن تي ملهن جون مانيون ۽ پاجيون پچائينديون هيون. ڪڏهن ڪڏهن سن پلا به ملهن لاءِ پچايا ويندا آهن. ڪيترائي ملهه هن جي آکاڙي ۾ ملهه سڪيا. سڀ کان وڏو نالو شير سنڌ شير ميربحر جو آهي. جنهن پوري سنڌ ۽ پاڪستان ۾ نالو ڪمايو. لالا نواز علي خان ملهه جي اوطاق ڪوٽ ڏيچي لڳ ڳوٺ منڙي مشين جا مشهور جت برادري جو وڏيرو بهادر ۽ ان جا پونيئر سنڀاليندا هيا ۽ اندر گهر جي سنڀال ان جي ڌيءَ نالي امان لالان سنڀاليندي هئي. انهن جتن جي سمورين عورتن لالا نواز علي جي پٽ مظهر علي خان دراني ۽ ان جي پوٽن لالا نواز علي عرف واجد دراني ۽ ٻئي پيءُ احمد علي عرف امجد دراني کي هٿن ۾ پاليون ۽ انهن کي پنهنجو ڪير پيئاري ماءُ جو ڌرجو ماڻيو. تقريبن پورو ڳوٺ سان اڄ سميت ساڳيو تعلق رهندو پيو اچي. وفات بعد لالا نواز علي خان دراني پنهنجي گهرن اڳيان قبرستان محل بچل شاهه ۾ دفن ٿيا. هن پوري زندگي شهر پنج گول خيرپوري ۾ شمس هوتل جو مالڪ به رهيو. جتي هن وقت شمس مسجد ٺهيل آهي.

ان بعد انهن کي پوليس ۾ وڃڻ جو شوق ٿيو ۽ ان ۾ جمعدار ٿيا اتي به سدائين صوبيدار سان غريبن کان رشوت وٺڻ تي روز جيهڙو هوندو هيو ۽ اتي پوليس ۾ ڊيوٽي دوران پنهنجي ماني پاڻ پچائي کائيندو هيو ۽ آخر پوليس جي نوڪري کي به الوداع ڪري پنهنجي چاچي نواز علي دراني جي هوٽل جيڪو پنج گولا چوڪ خيرپور ۾ هوندو هيو ان سان گڏ هوٽل سنڀاليو جتي هوٽل تي سياست جي شروعات ڪيائون جتي انهن جي ملاقاتون ڪامريڊن سان ٿيون جتي علي مظاهر جعفري جيڪو هاءِ ڪورٽ جي جسٽس علي اسلم جعفري جو والد هيو جيڪي پاڻ به سنا وڪيل هيا ۽ باقر شاهه جيڪي شاگر شاهه جا والد هيا ۽ پيشي جي لحاظ کان وڪيل هيا ۽ عبدالرزاق سومرو جن به وڪيل هيا ۽ ان دور جا ٻيا به هيا ان بعد لالا شاهه محمد هوٽل ڇڏي عبدالرزاق سومرو جا منشي ٿيا ۽ اتان سياست جي شروعات ڪيائون ۽ ان سان گڏ لالا جن پنهنجي جواني ۾ ڪبدي ۽ فٽبال جا سنا پليئر به هيا لالا جن پنهنجي زندگي ۾ تقريبن پنجاهه دفعا جيل ياترا ڪئي ۽ اتي جيل ۾ به ويهي جيل اندر قيدبن سان ٿيندڙ ناانصافين خلاف آواز اٿاريندا رهندا هيا جنهن ڪري اڪثر جيل سپرنٽنڊ جيل ۾ وٺڻ لاءِ تيار نه هوندا هيا هڪ دفعي ان وقت جي شاگرد اڳواڻ امر لعل ڊاڪٽر گهنشام پرڪاش جيڪو به هن وقت انڊيا ۾ آهي ڪنهن شهر ميٽنگ تي ويا انهن جو انچارج لالا جن هيا اتي سڀني ڊال سبزي کاڌي پر امر لعل مرغي کاڌي جنهن تي لالا جن ان کي چيو اسان سڀني ڊال سبزي کاڌي آهي اسان تنهنجا به آهي پئسا پريندا سي باقي مرغي جا پئسا پاڻ ۾ ۽ اها امر لعل کان پرايا.

ان دور ۾ جڏهن سويت يونين هڪ ملڪ هيو بعد ۾ ان مان ٻارنهن ملڪ ٺهيا ان وقت ڪامريڊن جو هڪ وفد سويت يونين جي دعوت تي ويو اتي هي ٽي مهينا انهن جا مهمان هيا ۽ انهن کي پورو سويت گهمايو ويو.

اتي روس ۾ هنن جي وفد لاءِ هڪ ليڊي ڊاڪٽر رکيل هئي جيڪا هنن جو خيال ڪندي هئي اتي ان ڊاڪٽريائي لالا جو بلڊ پريشر چيڪ ڪندي چيو اوهان جو بلڊ پريشر ته نوجوانن وارو آهي ۽ جيڪڏهن اوهان چاهيو ته مان حاضر آهيان اوهان جي خواهش پوري ڪري سگهان ٿي جنهن تي لالا جن چيو ته مان پنهنجي گهر واري سان محبت ڪندو آهيان ۽ مان ان سان ڪڏهن به مان ڏوڪو نه ڪيو آهي ۽

هينئر به مان قن کان ان ڪم جي اجازت نه ورتي آهي لحاظ ۾ اهو ڪم نه ٿو ڪري سگهان لالا جن حيدر بخش جتوئي سان به گڏ سنڌ هاري ڪاميٽي ۾ ڪم ڪيو ۽ گڏجي هڙتالن تي ويٺا ۽ سنڌ هاري ڪاميٽي جا سنڌ جا نائب صدر رهيا ۽ ان دور ۾ ڪي به چينل وغيره نه هيا صرف هڪ ئي مشهور هوندو هيو بي سي لنڊن ان جو مشهور نمائندو مارڪ ٽلي انٽرويو ڪيو ۽ اهو قن مان ڏاڍو متاثر ٿيو ۽ چيو ته مان عبدالقادر شاهه جيلاني جو انٽرويو ڪرڻ پيو وڃان اهو مون کي ڇا انٽرويو ڏي ها جيڪو اوهان مون کي ڏنو.

ايوب خان جي دور ۾ جڏهن بي ڊي ميمبر جي اليڪشن ٿي ان ۾ لالا صرف ٻه روپيا خرچ ڪري بي ڊي ميمبر ٿي ويو ۽ ان دور جڏهن بي ڊي ميمبر جي خريد فروخت عام هئي ان لاءِ کيس به پيسن جي آفر ٿي پر لالي پنهنجو ووٽ نه وڪيو ۽ چيو ته اها منهنجي مائرن پيٽين جي امانت آهي مان ان جو سودو نه ڪندس ۽ پتي صاحب ووٽ نه ڏيڻ جي صورت ۾ جيل جي ڌمڪي ڏني پر لالي ان جي پرواهه نه ڪئي ۽ فاطمه جناح کي ووٽ ڏنو.

ڏٺو وڃي ته شاهه محمد دراني جي سڄي زندگي جدوجهد ۾ گذري جنهن وقت ۾ هنن سياست جي شروعات ڪئي خيرپور شهر ۾ ڪيتريون ئي ملون هيون جنهن ۾ پاڪستان جي وڏي ۾ وڏي ٽيڪسٽائيز مل ڪوه نور پرنٽنگ پريس ماچيس فيڪٽري سميت ڪيتريون ملون هيون جنهن جو اڳواڻ لالا هيو ۽ ان جي هڪ ڪال تي ڪلاڪ جي اندر ڏهه هزار مزدور ٻاهر نڪري ايندا هيا ۽ ان سان گڏ خيرپور شهر سڀني جون يونينون ٺاهيون جنهن ۾ ميونسپل ڪاميٽي رکشا يونين ٽانگا يونين سميت سڀني جون يونينون ٺهيون ويندي بيٺي يونين تائين انهن سڀني جو اڳواڻ لالا شاهه محمد دراني هيو.

سال 1963/64 ۾ جڏهن نيٽهي ۾ سني شيعا جهيڙو ٿيو جنهن ۾ وڏو قتل عام ٿيو ۽ اتي ان جهيڙي مان ماڻهن وڏو مال ڪمايو اتي لالا شاهه محمد ۽ علي مظاهر جعفري ٻنهي گڏجي ماڻهن جي وڏي مدد ڪئي ۽ ماڻهن جا مفت ۾ کيس ورتا.

***